

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

KOMISIJA ZA ODKRIVANJE IN
PREPREČEVANJE DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO

Številka: 1106-2/2013

***POROČILO
O DEJAVNOSTIH IN UČINKIH PREPREČEVANJA DELA
IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO
ZA LETO 2012***

Maj 2013

VSEBINA

UVOD	4
1 URESNIČITEV PRIPOROČIL IZ POROČIL KOMISIJE IN SKLEPOV VLADE RS OB SPREJETJU POROČIL KOMISIJE ZA LETO 2011	6
2 PREDPISI O ODKRIVANJU IN PREPREČEVANJU DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V REPUBLIKI SLOVENIJI V LETU 2012.....	8
3 NADZOR NAD DELOM NA ČRNO.....	10
4 NADZOR NAD ZAPOSLOVANJEM NA ČRNO	34
5 UKREPANJE ZOPER BREZPOSELNE OSEBE, KI DELAJO ALI SO ZAPOSLENE NA ČRNO.....	37
6 ZAPOSLOVANJE IN DELO TUJCEV	39
7 KADROVSKA PROBLEMATIKA	41
8 PREDVIDENI UKREPI ZA PREPREČEVANJE DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V LETU 2013	43
9 SKLEPNE UGOTOVITVE S PRIPOROČILI	46
10 PREDLOG SKLEPOV VLADE RS	47
11 VIRI	48

PRILOGA:

OBVESTILO ZA EVROPSKO KOMISIJO NA PODLAGI 14. ČLENA ZAKONA O PREPREČEVANJU DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO.....	49
---	----

Seznam kratic

MDDSZ – MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO, SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI
IRSD – INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO
TIRS – TRŽNI INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE
IRSPEP– INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA PROMET, ENERGIJO IN PROSTOR
ZPDZC – ZAKON O PREPREČEVANJU DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO
KZ – KAZENSKI ZAKONIK REPUBLIKE SLOVENIJE
DURS – DAVČNA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE
ZRSZ – ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZAPOSLOVANJE
ZZDT – ZAKON O ZAPOSLOVANJU IN DELU TUJCEV
MNZJU – MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE IN JAVNO UPRAVO
ZIRS – ZDRAVSTVENI INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE
CURS – CARINSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE
ZCS – ZAKON O CARINSKI SLUŽBI
ZKP – ZAKON O KAZENSKEM POSTOPKU
ZDavP – ZAKON O DAVČNEM POSTOPKU
MF – MINISTRSTVO ZA FINANCE
MGRT – MINISTRSTVO ZA GOSPODARSKI RAZVOJ IN TEHNOLOGIJO
ZIN – ZAKON O INŠPEKCIJSKEM NADZORU
ZP – ZAKON O PREKRŠKIH
ZGO – ZAKON O GRADITVI OBJEKTOV
ZOFVI – ZAKON O ORGANIZACIJI IN FINANCIRANJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA
ZDS – ZAKON O DAVČNI SLUŽBI
MZIP – MINISTRSTVO ZA INFRASTRUKTURO IN PROSTOR
APZ – AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA
ZPCP – ZAKON O PREVOZIH V CESTNEM PROMETU
MIZS – MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT
IRSŠŠ – INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT
IRSKO – INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE
ZDDV– ZAKON O DAVKU NA DODANO VREDNOST
ZUTD – ZAKON O UREJANJU TRGA DELA
ZDR– ZAKON O DELOVNIH RAZMERJIH
ZMV– ZAKON O MOTORNIH VOZILIH
ZVPot– ZAKON O VARSTVU POTROŠNIKOV
ZMer– ZAKON O MEROSLOVJU
DMV– DAVEK NA MOTORNA VOZILA
ZGS – ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE
NPK– NACIONALNE POKLICNE KVALIFIKACIJE
MKO–MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE
ZVZD– ZAKON O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU
SURs– STATISTIČNI URAD REPUBLIKE SLOVENIJE

UVOD

Komisija Vlade Republike Slovenije za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno (v nadaljnjem besedilu: komisija) je na podlagi Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 12/07 – uradno prečiščeno besedilo, 29/10 in 57/12, v nadaljnjem besedilu: ZPDZC) pristojna za določanje, usklajevanje in spremljanje dejavnosti na področju preprečevanja dela in zaposlovanja na črno. Komisija enkrat letno pripravi poročilo o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno ter ga predloži v obravnavo Ekonomsko-socialnemu svetu in Vladi Republike Slovenije. Na podlagi novele ZPDZC iz leta 2012 in na podlagi 14. člena Direktive 2009/52/ES z dne 18. junija 2009 o minimalnih standardih glede sankcij in ukrepov zoper delodajalce nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav po novem komisija vsako leto opredeli dejavnosti, za katere ocenjuje, da se v njih državljani tretjih držav v večji meri nezakonito zaposlujejo, in pripravi načrt inšpekcijskih pregledov. Vsako koledarsko leto komisija pripravi tudi poročilo o opravljenih inšpekcijskih pregledih s tega področja ter o ugotovitvah teh pregledov obvesti Evropsko komisijo do konca junija naslednjega leta za preteklo koledarsko leto.

Komisija je bila ustanovljena s Sklepom o ustanovitvi in imenovanju Komisije Vlade RS za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno št. 117-89/2001 z dne 13. decembra 2001. S sklepom Vlade RS št. 01203-9/2006/4 z dne 2. februarja 2006 so bili člani komisije razrešeni in imenovani novi člani, sestava komisije pa je bila pozneje spremenjena še s sklepom Vlade RS št. 01201-7/2009/3 z dne 30. aprila 2009, s sklepom Vlade RS št. 01201-7/2009/6 z dne 18. marca 2010 in s sklepom Vlade RS št. 01201-7/2009/9 z dne 28. julija 2011.

Komisija od 28. julija 2011 po sklepu Vlade RS št. 01201-7/2009/9 deluje v naslednji sestavi:

- Nataša Vidmar, predsednica komisije, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti,
- Lovro Lončar, namestnik predsednice komisije, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti,
- Igor Kovačič, Ministrstvo za pravosodje,
- Bojanka Velepich, Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo,
- Sonja Konestabo, Inšpektorat Republike Slovenije za delo,
- Andrejka Grlič, Tržni inšpektorat Republike Slovenije,
- Ervin Tomšič, Inšpektorat Republike Slovenije za promet, energetiko in prostor,
- Saša Dragar Milanovič, Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo in okolje,
- Srečko Valič, Inšpektorat Republike Slovenije za promet, energetiko in prostor,
- Katja Privšek, Zdravstveni inšpektorat Republike Slovenije,
- Tanja Suša, Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo in šport,
- Mojca Centa Debeljak, Davčna uprava Republike Slovenije,
- Roman Klopčič, Inšpektorat Republike Slovenije za notranje zadeve,
- Petra Jeglič, Carinska uprava Republike Slovenije in
- Alojz Sladič, Generalna policijska uprava .

V aprilu 2013 so nekateri organi predlagali zamenjavo nekaterih članov. Na tej podlagi je že začel postopek za imenovanje novih članov komisije v okviru medresorskega vladnega usklajevanja.

Poročilo komisije za leto 2012 o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno je pripravljeno na podlagi poročil in podatkov organov, pristojnih za nadzor nad delom in zaposlovanjem na črno. V poročilu so predstavljene spremembe in dopolnitve zakonskih in podzakonskih predpisov, ki se neposredno ali posredno nanašajo na delo in zaposlovanje na črno ter na delo, projekte in dejavnosti inšpekcijskih služb in drugih nadzornih organov na tem področju, skupaj s podatki o številu izvedenih nadzorov, izrečenih ukrepih in njihovih finančnih učinkih v letu 2012.

V posebnem poglavju so na podlagi poročil, ki so jih posredovali nadzorni organi, navedene predvidene dejavnosti komisije in dejavnosti nadzornih organov za leto 2013. V sklepnem delu poročila so povzeti ključne ugotovitve omenjenih poročil in predlogi sklepov Vlade RS.

V prilogi poročila je besedilo obvestila, ki bo na podlagi 14.člena ZPDZC do 30.junija 2013 letos prvič posredovano Evropski komisiji.

Poročilo o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno za leto 2012 je komisija obravnavala in potrdila na svoji 10. seji 13. maja 2013.

1. URESNIČITEV PRIPOROČIL IZ POROČIL KOMISIJE IN SKLEPOV VLADE RS OB SPREJETJU POROČIL KOMISIJE ZA LETO 2011

Vlada RS Poročila o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno za leto 2011 ni obravnavala, bil pa ji je predložen v obravnavo skladno s 14. členom ZPDZC decembra 2012. S poročilom za leto 2011 pa se je predhodno seznanil ESS na svoji 223. seji 30. novembra 2012.

Priporočila komisije in načrtovane dejavnosti nadzornih organov, zajetih v poročilu komisije za leto 2011, so:

- nadzor na področju dela in zaposlovanja naj se še naprej krepi s konkretnimi akcijami, z okrepljenim medsebojnim sodelovanjem nadzornih organov in predvsem z javno kampanjo napovedovanja akcij in obveščanja o rezultatih posameznih akcij (faza realizacije: stalno);
- glede na povečano število brezposelnih in splošno gospodarsko krizo naj se okrepi nadzor, saj je mogoče pričakovati povečan obseg dela in zaposlovanja na črno, zato bo moral ZRSZ še več pozornosti nameniti nadzoru nad nelegalnim delom brezposelnih oseb (faza realizacije: stalno);
- nadaljujejo naj se aktivnosti za večjo vključenost CURS v nadzor nad delom in zaposlovanjem na črno pri posameznikih in za pripravo ustreznih pravnih podlag (faza realizacije: zakon v pripravi, rok 31. december 2013);
- delovati naj prične medresorska delovna skupina, ki jo je Vlada RS ustanovila na svoji 98. seji 16. septembra 2010 (faza realizacije: nerealizirano, vladni postopek ustavljen);
- prične naj se postopek za pripravo novega ZPDZC, ki bo podlaga za učinkovitejše preprečevanje in odkrivanje dela in zaposlovanja na črno (faza realizacije: novela zakona sprejeta leta 2012, nova sprememba zakona v pripravi);
- nadaljujejo naj se različne oblike ozaveščanja o škodljivosti dela in zaposlovanja na črno, morda s ciljno skupino mladih (faza realizacije: stalno);
- socialni partnerji naj nadzornim organom pošljejo dodatne informacije o področjih, na katerih je po njihovem mnenju poleg že znanih dejavnosti največ dela in zaposlovanja na črno (faza realizacije: stalno, seje ESS ob obravnavi gradiv na podlagi ZPDZC);
- z vidika ZPDZC naj se proučijo vedno nove oblike oglaševanja posameznih dejavnosti in njihovo izvajanje (na primer oddaja sob, učna pomoč ipd.) (faza realizacije: realizirano);
- proučijo naj se možnosti, da se lektoriranje in inštruiranje uvrstita na seznam del, ki jih je mogoče opravljati kot osebno dopolnilno delo, saj bi se na ta način oglaševanje in delo na črno na tem področju zelo zmanjšali (faza realizacije: nerealizirano—ODD ni bil predmet sprememb predpisov);
- okrepi naj se sodelovanje tožilstva in nadzornih organov s področja odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno (faza realizacije: stalno);
- resorna ministrstva naj proučijo predloge in pripombe nadzornih organov v svoji sestavi ter posledično zagotovijo pravne, kadrovske in finančne možnosti za njihovo uresničitev (faza realizacije: stalno).

Večina priporočil je torej realiziranih ali pa so v fazi realizacije oziroma se izvajajo stalno.

Ob tem želi komisija poudariti, da se v javnosti in v medijih uporabljajo različni pojmi za označevanje problematike dela in zaposlovanja na črno. ZPDZC jasno opredeljuje pojem dela in zaposlovanja na črno, medtem ko se v javnosti velikokrat za to področje uporablja izraz siva ekonomija, ki pa je bistveno širši pojem od dela in zaposlovanja na črno, saj zajema med drugim tudi davčne in druge finančne utaje, kar je deloma zajeto tudi v letnem poročilu komisije.

2 PREDPISI O ODKRIVANJU IN PREPREČEVANJU DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V REPUBLIKI SLOVENIJI V LETU 2012

ZPDZC IN PODZAKONSKI PREDPISI

Julija 2012 je bil v Državnem zboru RS sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 57/12), ki je pričel veljati 28. julija 2012. Spremembe in dopolnitve ZPDZC prenašajo nekatere določbe Direktive 2009/52/ES o minimalnih standardih glede sankcij in ukrepov zoper delodajalce nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav v pravni red Republike Slovenije. Prenesene so bile določbe, ki urejajo obveznosti pravnih oseb, podjetnikov in posameznikov ob zaposlovanju državljanov tretjih držav, ter dodane nove sankcije zaradi kršitev teh obveznosti. Dopolnitev zakona povečuje nekatere pristojnosti komisije. Širi tudi možnost opravljanja kratkotrajnega dela tudi na zunajzakonske partnerje in partnerje v registrirani istospolni skupnosti.

Z novelo zakona so bile IRSD predvsem v zvezi z zaposlovanjem na črno dodeljene nekatere dodatne pristojnosti, saj je bil med drugim dopolnjen tudi 5. člen zakona, ki se nanaša na zaposlovanje na črno. V prvem odstavku 5. člena je bila tako dodana četrta alineja, skladno s katero se za zaposlovanje na črno šteje tudi, če delodajalec »nezakonito zaposli državljana tretje države«. Omenjeni člen je bil sicer dopolnjen tudi s četrtem do dvanajstim odstavkom, katerih določbe se med drugim nanašajo na pritožbo zaradi zaposlitve na črno, na obveznosti iz delovnega razmerja za obdobje celotne zaposlitve na črno (zaposlitev na črno brezposelne osebe), na obveznosti za opravljeno delo v primeru zaposlitve državljana tretje države, ki nezakonito prebiva v RS, na solidarno odgovornost podizvajalca, ki delavca zaposli na črno, in glavnega izvajalca ter vseh vmesnih podizvajalcev itd. Spremenjene oziroma dopolnjene so bile tudi kazenske določbe zakona. Pri tem pa se je velika večina kršitev ZPDZC, ki so jih inšpektorji za delo ugotovili v letu 2012, nanašala na določbe, ki se z novelo ZPDZC-C niso spremenile.

Na podlagi sprememb zakona je bilo novembra 2012 izdano novo Navodilo za opravljanje kratkotrajnega dela (Uradni list RS, št.88/12), ki predvsem širi krog oseb, ki lahko opravljajo tovrstno delo, na zunajzakonska partnerja in partnerja v registrirani istospolni skupnosti.

Z uveljavitvijo novele Zakona o urejanju trga dela (Uradni list RS, št.11/13) sta prenehala veljati druga alineja drugega odstavka 7. člena in 12.b člen ZPDZC, ki se nanašata na malo delo.

SPREMEMBE IN PRIPRAVA DRUGIH PREDPISOV, KI VPLIVAJO NA PREPREČEVANJE DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO

Novela Kazenskega zakonika KZ-1B (Uradni list RS, št. 91/11), ki je začela veljati 15. maja 2012, je med drugim spremenila 199. člen Kazenskega zakonika, ki določa kaznivo dejanje zaposlovanje na črno. Z navedeno spremembo je bila v slovenski pravni red prenesena Direktiva 2009/52/ES o minimalnih standardih glede sankcij in ukrepov zoper delodajalce nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav (v nadaljevanju: direktiva). V direktivi je določeno, da mora biti inkriminirano naklepno ravnanje storilca v vsaki od naslednjih okoliščin:

- kršitev se nadaljuje ali vztrajno ponavlja;
- kršitev se nanaša na hkratno zaposlitev znatnega števila nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav;
- kršitev spremljajo posebej izkoriščevalski pogoji (zaradi diskriminacije, kjer obstaja očitno nesorazmerje v primerjavi s pogoji zaposlitve nezakonito zaposlenih delavcev, ki vplivajo na zdravje in varnost delavcev in ki kršijo človekovo dostojanstvo);
- kršitev je storil delodajalec, ki izkorišča delo ali storitve nezakonito prebivajočega državljan tretje države, za katerega ve, da je žrtev trgovine z ljudmi;
- kršitev se nanaša na nezakonito zaposlitev mladoletnika.

Navedene kršitve so vključene v novi drugi in dopolnjeni tretji odstavek 199. člena KZ-1. Pri novi temeljni obliki kaznivega dejanja iz drugega odstavka 199. člena KZ-1 je določena kazen zapora do dveh let, saj morajo biti po omenjeni direktivi predpisane kazni učinkovite, sorazmerne in odvračilne. Pri kvalificirani obliki (tretji odstavek 199. člena KZ-1) pa je kazen ostala nespremenjena – kazen zapora do treh let; kazen za temeljno obliko kaznivega dejanja po prvem odstavku 199. člena KZ-1 (denarna kazen ali zapor do enega leta) prav tako ni bila spremenjena.

V preteklem letu je bil v pripravi tudi Zakon o finančni upravi, v skladu s katerim se je predlagala združitev CURS in DURS. Prav tako so se pripravljali tudi podzakonski predpisi k temu zakonu, med drugim tudi Uredba o vodenju ugotovitvenega postopka in opravljanju procesnih dejanj v upravnih zadevah iz pristojnosti finančne uprave, ki bi služila tudi za vodenje ugotovitvenega postopka s strani oseb s srednješolsko izobrazbo na področju preprečevanja dela in zaposlovanja na črno. S temi predpisi sta se zasledovali tudi povečanje učinkovitosti na tem področju in povečanje prisotnosti pooblaščenih uradnih oseb CURS na terenu. Nobeden od navedenih predpisov v letu 2012 ni bil sprejet, predlog Zakona o finančni upravi je Vlada RS aprila 2013 umaknila iz zakonodajnega postopka v DZ RS.

3 NADZOR NAD DELOM NA ČRNO

Nadzorni organi so v letu 2012 izvedli več skupnih akcij za preprečevanje dela in zaposlovanja na črno, ki so se znova potrdile za koristne, uspešne in učinkovite. Posebej velja opozoriti na skupne akcije glede projekta siva ekonomija, gradbeništvo in prevozna sredstva (prevozi s taksijem).

NADZOR INŠPEKTORJEV TIRS

Nadzor nad spoštovanjem določil ZPDZC je ena od prednostnih in stalnih nalog TIRS. Tržni inšpektorji opravljajo nadzor nad določbami ZPDZC tako nad registriranimi subjekti, ki opravljajo dejavnost, kot tudi nad posamezniki (»šušmarji«), ki za opravljanje dejavnosti niso registrirani.

Za delo na črno se šteje, ko posameznik, pravna oseba ali samostojni podjetnik opravlja dejavnost oziroma delo in ni vpisan ali priglašen, kot to določa ZPDZC. Pri nadzoru dela na črno se tako pri registriranih subjektih nadzirajo ustreznost registracije v poslovni register, obrtni register in morebitni drug posebni pogoji za opravljanje dejavnosti (na primer licenca za fitnes inštruktorja, licenca za vodnika raftinga itd.).

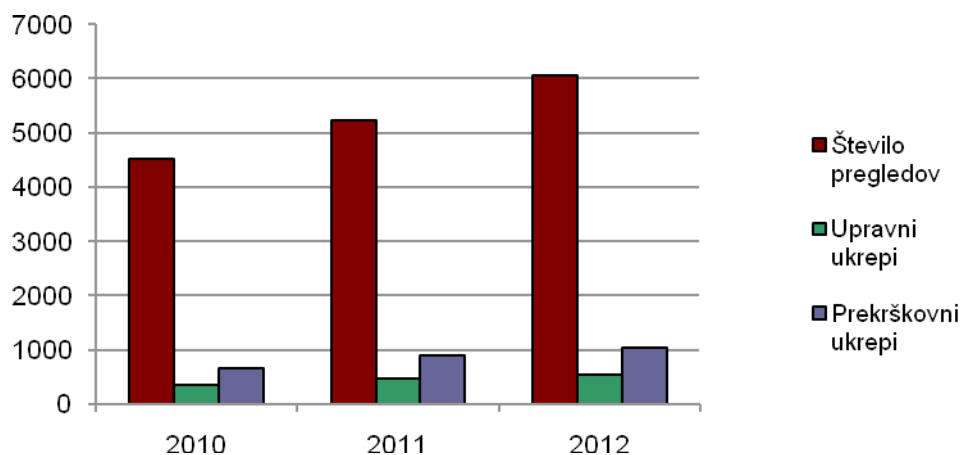
Poseben poudarek v okviru nadzora dela na črno je namenjen odkrivanju posameznikov (fizičnih oseb, ki praviloma nimajo registrirane dejavnosti – »šušmarjev«), ki opravljajo delo povsem brez dovoljenj. Tu se nadzor v veliki meri opravlja na podlagi prijav, prav tako pa so organizirane akcije poostrenega nadzora po posameznih področjih, če se za to pokaže potreba, vendar je v okviru takšnih akcij »šušmarje« težje odkriti. Posledično je nadzor na podlagi informacij iz prijave praviloma uspešnejši. Nadzor nad delom posameznikov – »šušmarjev« je zahteven, saj se takšno delo največkrat opravlja v zasebnih stanovanjskih prostorih, kamor inšpektor ne more vstopiti brez dovoljenja lastnika oziroma odredbe sodnika. Glede na vsebino prejetih prijav s strani (anonimnih) prijaviteljev, ki so pogosto zelo pavšalne (brez navedbe točnega kraja, časa itd.), je odredbo za preiskavo stanovanjskih prostorov, o kateri sicer odloča pristojno sodišče, skoraj nemogoče pridobiti. Posamezniki, ki opravljajo delo na črno, vedo, da kontrole opravljajo inšpektorji, zato se je glavnina del, ki se opravlja na črno, preselila iz odprtih prostorov v same prostore, kjer se takšno delo težje opazi, po drugi strani pa je inšpektorju vstop v te prostore praktično onemogočen, kar otežuje učinkovito ukrepanje inšpektorjev pri preprečevanju takega dela. Dovoljenje za vstop je mogoče dobiti le v primerih, ko sta izkazana utemeljen sum dela na črno in sum, da bodo v prostoru, ki naj bi ga preiskali, najdeni predmeti in listine, s katerimi je kršitelj storil prekršek.

Tako so tržni inšpektorji v okviru nadzora nad določbami ZPDZC v letu 2012 skupno opravili 6058 inšpekcijskih pregledov (16,2 % več kot v letu 2011), na podlagi katerih je bilo zavezancem izrečenih 555 upravnih ukrepov (13,5 % več kot v letu 2011) in 1045 prekrškovnih ukrepov (27,5 % več kot v letu 2011).

Pri posameznikih so tržni inšpektorji v letu 2012 od skupno 6058 opravljenih pregledov zaradi spoštovanja določb ZPDZC opravili 2786 pregledov (22,1 % več kot v letu 2011), pri čemer je bilo izrečenih 389 upravnih ukrepov (52,0 % več kot v letu 2011) in 554 prekrškovnih ukrepov (37,2 % več kot v letu 2011).

Tabela:Število pregledov in število ukrepov v zvezi s kršitvami ZPDZC v obdobju od leta 2010 do leta 2012

Leto	Število pregledov	Upravni ukrepi	Prekrškovni ukrepi
2010	4508	350	652
2011	5215	483	908
2012	6058	555	1045
Skupaj	15.781	1388	2605

V zvezi z delom na črno so inšpektorji kršiteljem v letu 2012 izrekli globe v skupnem znesku 231.938,06 evra, od teh so jih kršitelji prostovoljno plačali za 65.124,76 evra. Za 60.825,76 evra terjatev se je zaprlo nefinančno (opravljanje nalog v splošno korist ali zaradi priznanega 50-odstotnega popusta za plačilo v roku). Za 47.481,53 evra neplačanih glob je bilo kot terjatev poslano v izterjavo na CURS.

Zaradi učinkovitejšega nadzora nad delom na črno je bilo na TIRS že v letu 2011 s prerazporeditvijo delovnega časa organizirano delo v popoldanskem času, ko je sicer tudi dela na črno več. Takšno prakso smo nadaljevali tudi v letu 2012. V popoldanskem času je bilo tako opravljenih 1631 kontrol dela na črno. Poleg popoldanskega dela TIRS po potrebi organizira tudi delo ob sobotah, nedeljah in praznikih, ko kršitelji takšnega nadzora ne pričakujejo, predvsem na različnih sejmih in prireditvah.

Oglaševanje dela na črno

V letu 2012 je bil nadzor nedovoljenega reklamiranja organiziran vse leto, in sicer tako, da je posamezna območna enota TIRS opravljala nadzor en mesec v letu. Inšpektorji so nadzorovali ponujanje oziroma reklamiranje dela na črno s strani pravnih oseb, zasebnikov ali posameznikov v različnih medijih. Poudarek je bil, kot že nekaj let doslej, na oglaševanju na svetovnem spletu, saj se na različnih spletnih oglasnikih in forumih (Facebook) pojavlja vedno več oglasov, s katerimi oglaševalci ponujajo v prodajo razno, ponavadi tehnično blago ali pa nudijo storitve. Med temi oglasi so inšpektorji izbirali tiste, ki poleg ponudbe navajajo za kontakt le elektronski naslov ali telefonsko številko. Elektronski naslovi so navadno anonimni pa tudi telefonske številke velikokrat niso objavljene v imeniku, zato je težko odkriti, kdo je dejansko objavil oglas oziroma kdo je oseba, ki je oglas naročila. Inšpektorji v takih primerih za podatke zaprosijo mobilne operaterje, vendar tudi ti nimajo vseh iskanih podatkov.

Med slovenskimi spletnimi stranmi z malimi oglasi izstopa spletni portal www.bolha.com, kjer je dnevno objavljeno več tisoč različnih oglasov. Skrbnik tega portala že več let zgledno sodeluje s TIRS, saj na podlagi naših obvestil s spletne strani odstranjuje vse sporne oglase.

Vedno večjo težavo predstavljajo spletne strani, ki so na tujih strežnikih, ali pa so spletni naslovi registrirani prek tujih registrarjev. Pri takih straneh ni mogoče ugotoviti, kdo je njihov lastnik, saj so registrirane pod izmišljenimi imeni, pa tudi če bi bil subjekt znan, tržni inšpektorji ne bi mogli ukrepati zoper subjekte v tujini.

Inšpektorji so v zvezi z nedovoljeno reklamo uvedli 536 inšpekcijskih postopkov. Zavezancem je bilo v 15 primerih z upravo odločbo prepovedano oglaševanje. Izrečenih je bilo tudi 197 prekrškovnih ukrepov: 46 opozoril po ZP-1, 48 opominov, 33 plačilnih nalogov in 70 prekrškovnih odločb z izrekom globe. Poleg tega so tržni inšpektorji na ustrezna sodišča vložili tudi dva obdolžilna predloga.

Med oglasi prevladujejo ponudniki inštruiranja in lektoriranja, fotografiranja, različnih masaž, čiščenja, varstva otrok, pomoči na domu, oddaje apartmajev, prodaje različnih izdelkov po pošti ali internetu, prodaje drv.

Posebej pa je treba izpostaviti problematiko oglaševanja inštrukcij in lektoriranja. TIRS že več let zaznava veliko število takih oglasov, ki so objavljeni na različnih spletnih straneh in na oglasnih deskah knjižnic. Večinoma so ob njih navedene le telefonske številke, ki so velikokrat predplačniške, zato je nadzor zelo neučinkovit. Ker gre za občasno delo, s katerim si predvsem študentje in brezposelni želijo izboljšati socialni status, je TIRS v preteklosti MDDSZ predlagal, naj lektoriranje in inštruiranje uvrsti na seznam del, ki jih je mogoče opravljati kot osebno dopolnilno delo, saj bi se na ta način oglaševanje in delo na črno na tem področju zelo zmanjšali.

V letu 2012 smo na TIRS zaznali povečano oglaševanje nudenja občasne pomoči v gospodinjstvu in pomoči pri vzdrževanju stanovanj. Ta dela se lahko opravljajo tudi v okviru registriranega dopolnilnega dela. Problem tovrstnega oglaševanja je predvsem v tem, da osebe, ki sicer imajo registrirano osebno dopolnilno delo, tega ne navedejo v oglasu, kar povzroča neupravičene prijave in dodatno delo tržnim inšpektorjem. Smiselno bi bilo, da bi tudi te osebe v svojih oglasih navedle svoj status, na to pa bi jih morala obvestiti že upravna enota, ki izda odločbo o osebnem dopolnilnem delu.

Drugo

TIRS se zaveda, da ni zgolj represivni organ, ampak mora delovati tudi preventivno. Zato je na svoji spletni strani www.ti.gov.si o nadzoru in ukrepih obveščal javnost, poleg tega so bila objavljena tudi druga obvestila z namenom obveščanja javnosti (na primer v zvezi s čiščenjem skupnih prostorov v večstanovanjskih stavbah; kaj je delo na črno in kaj zaposlovanje na črno; pozivi državljanom, da prijavijo zaznavo dela na črno; itd.). Z namenom obveščanja javnosti je bil v letu 2012 organiziran tudi dan odprtih vrat, na katerem smo obiskovalcem in medijem predstavili delo TIRS. Med drugim smo obiskovalce seznanili z delom na črno ter z razlikami med delom in zaposlovanjem na črno, s posledicami, če se nekomu omogoči, da dela na črno – soudeleženec dela na črno, obvestila o možnostih oddaje prijave, ipd.

NADZOR INŠPEKTORJEV IRSPEP

PROMET

Število obravnavanih primerov dela na črno v upravnem postopku glede na subjekte:

- pravne osebe in podjetniki: 26,
- posamezniki: 13,

– skupaj: 39.

Pri nadzoru dejavnosti prevozov blaga in potnikov v cestnem prometu ter avtotaksi prevozov je inšpekcija za cestni promet v upravnem postopku obravnavala 1627 zadev ter pri tem ugotovila 17 primerov dela na črno (12) oziroma opravljanja dejavnosti prevozov pred pridobitvijo predpisane licence (pet). Na podlagi ugotovljenega so bile prevoznikom izdane odločbe o prepovedi opravljanja dejavnosti do pridobitve licence, in sicer petim pravnim osebam, štirim samostojnim podjetnikom in osmim posameznikom.

V primerih, ko so bile fizičnim osebam izdane odločbe o prepovedi opravljanja avtotaksi prevozov, so bili istočasno, na kraju samem zaseženi taksimetri in svetlobna tabla z napisom »TAXI«. Navedeni ukrep je še posebej učinkovit v smislu preventivnega delovanja na druge morebitne kršitelje in so ga kot takega z odobravanjem sprejeli legalni izvajalci in ponudniki tovrstnih prevozov.

Obravnavane zadeve v upravnem in prekrškovnem postopku:

- število obravnavanih upravnih zadev: 1655,
- število obravnavanih zadev dela na črno v upravnem postopku: 39,
- število zadev v prekrškovnem postopku: 1649,
- število obravnavanih zadev dela na črno v prekrškovnem postopku: 17.

V prekrškovnem postopku je bilo za ugotovljene kršitve v prevozniški dejavnosti izrečenih 17 glob.

Finančni učinki izrečenih kazni leta 2012:

- izdano opozorilo: 1
- število izrečenih glob (19 plačilnih nalogov in 2 odločbi): 21,
- znesek glob, izrečenih s plačilnim nalogom: za 23.129,75 evra,
- znesek glob, izrečenih z odločbo: za 7.338,30 evra,
- skupni znesek izrečenih glob: 30.468,05 evra,
- znesek plačanih glob: 2938,88 evra.

Pet glob je bilo izrečenih pravnim osebam v znesku 15.338,30 evra ter odgovornim osebam pravnih oseb v skupnem znesku 2000 evrov. Dve globi sta bili izrečeni samostojnim podjetnikom posameznikom v znesku 8.000,00 evra ter 15 glob fizičnim osebam po 208,65 evra, v skupnem znesku 3129,75 evra. V skladu z določili Zakona o prekrških je bil v enem primeru z odločbo o prekršku izrečen opomin.

Plačanih je bilo devet glob, v dveh primerih je bila vložena zahteva za sodno varstvo, deset glob pa še ni bilo plačanih oziroma izterjanih.

Naloge s področja dela inšpekcije za cestni promet izvajamo v okviru letnih, mesečnih in tedenskih planov dela, koordiniramo in načrtujemo nadzor med nadzornimi organi na področju prevoznništva in organiziramo skupne akcije nadzora. Pri vseh naših inšpekcijskih pregledih so prometni inšpektorji še posebej pozorni na morebitno opravljanje dela na črno.

V juniju 2011 so bile sprejete spremembe in dopolnitve Zakona o prevozih v cestnem prometu (Uradni list RS, št. 131/06, 5/07 – popr., 123/08, 28/10, v nadaljevanju: ZPCP), ki so bile objavljene v Uradnem listu RS, št. 49/11. Z 21. členom sprememb in dopolnitev zakona so bile sprejete spremembe 33. člena ZPCP, ki se posredno nanašajo tudi na ZPDZC.

Po navedenem členu sprememb mora voznik avtobusa in vozila, ki opravlja stalne zunajlinijske prevoze (shuttle prevozi), imeti v vozilu pogodbo o zaposlitvi, voznik avtotaksi vozila pa mora imeti v vozilu pogodbo o zaposlitvi za polni delovni čas. Navedene spremembe so začele veljati 9. julija 2011. V letu 2012 je bilo v inšpekcijskih pregledih ugotovljenih precej prekrškov v zvezi s tem, zaradi nedorečenosti zakonodaje (obveznost pogodbe ni bila vezana na prijavo ali odjavo delavca) in

določenega neskladja v primerjavi z ZDR (delo po pogodbi) pa niso prinesli posebnega učinka. Zavezanci prevozniki so imeli pri izvajanju prevozov v zvezi s to določbo veliko težav predvsem pri iskanju voznikov za primere nadomeščanja voznikov ali zaradi trenutnega in kratkoročnega povečanja obsega dela. S problematiko, povezano s pogodbami, je bilo seznanjeno tudi MZIP.

V zvezi z novelo ZPCP in na tej podlagi sprejeto obveznostjo imeti pogodbo o zaposlitvi v vozilu so inšpektorji izvedli naslednje prekrškovne postopke:

- finančni učinki izrečenih kazni leta 2012;
- izdano opozorilo: 7,
- število glob, izrečenih fizičnim osebam: 47,
- znesek glob, izrečenih s plačilnim nalogom: 7990,00 evra,
- znesek glob, izrečenih z odločbo: 0 evrov,
- skupni znesek izrečenih glob: 7990,00 evra,
- znesek plačanih glob: 2550,00 evra.

Vse globe so bile izrečene fizičnim osebam v znesku po 170,00 evra, v skupnem znesku 7990,00 evra. Plačanih je bilo 29 glob, v treh primerih je bila vložena zahteva za sodno varstvo, 15 glob pa še ni bilo plačanih oziroma izterjanih.

Poleg navedenega so delovni inšpekciji posredovali 17 poročil o sumu zaposlovanja na črno.

Inšpektorji kot primer dobre prakse izpostavljajo dobro sodelovanje in skupne akcije z davčno inšpekcijo. Že v prejšnjih letih so z davčno inšpekcijo opravljali skupne nadzore pri domačih prevoznikih, ki opravljajo prevoze potnikov v cestnem prometu, in tudi pri taksistih. Dobro sodelovanje v koordiniranih akcijah in različnih časovnih terminih se je nadaljevalo tudi v letošnjem letu.

Tako je bil skladno z letnim planom dela, načrtom skupnih akcij IRSPEP in DURS in s ciljem preventivnega delovanja izveden skupni inšpekcijski nadzor pri prevoznikih oseb tudi v letu 2012.

Nadzor je bil izveden pri 18 naključno izbranih prevoznikih, od tega pri osmih samostojnih podjetnikih in desetih pravnih osebah.

Predmet nadzora so bile poslovne knjige in dokumentacija za obdobje druge polovice poslovnega leta 2012. Inšpektorji IRSPEP so izvajali nadzor predvsem s področja preverjanja izpolnjevanja pogojev za opravljanje posameznih vrst prevozov, pogojev, ki veljajo za vozila in voznike, ter načina razporejanja voznikov na vožnje (področje socialne zakonodaje). Davčni organ pa je v okviru inšpekcijskega nadzora preverjal podatke o opravljenih vožnjah za prevoz oseb, z omejitvijo zgolj na določene relacije prevozov potnikov posameznega zavezanca. Postopek nadzora je potekal tako, da se je opravila primerjava različne dokumentacije za posamezno vožnjo oziroma prevoz, na podlagi katere je davčni organ nato pregledoval pravilnost izkazovanja poslovnih dogodkov v poslovnih knjigah, in sicer izdajanje računov za opravljene storitve, pravilnost izkazovanja prihodkov, verodostojnost pogodb o zaposlitvah oziroma preverjanje pogodbenega odnosa med voznikom in prevoznikom ter višine izplačil voznikom.

Pri tem so inšpektorji ugotovili nepravilnosti pri 17 prevoznikih, predvsem s področja tako imenovane socialne zakonodaje oziroma neustreznega organiziranja dela voznikov oziroma upoštevanja določil, ki se nanašajo na dovoljeni čas vožnje, odmora in počitek, s področja zaposlovanja, vodenja evidenc delovnega časa, hranjenja tahografskih vložkov in potrdil o dejavnostih voznikov ter nepravilnosti v zvezi z izvajanjem javnih linijskih prevozov potnikov v mednarodnem cestnem prometu. Na tej podlagi so:

- izdali šest upravnih odločb v upravnem postopku in
- izrekli še štiri ukrepe za odpravo pomanjkljivosti na zapisnik (v roku, ki ga določi inšpektor) na

podlagi 32. in 33. člena ZIN (Uradni list RS, št. 43/07),

- v prekrškovnem postopku v skladu z Zakonom o prekrških (ZP-1) poleg ene prekrškovne odločbe izdali še 39 plačilnih nalogov (14 pravnim osebam, sedmim odgovornim osebam pravnih oseb in 18 voznikom) ter osem opozoril (znesek izrečenih glob je znašal 31.130,00 evra).

Zaradi suma kršitve predpisov s področja zaposlovanja so v petih primerih zadevo v nadaljnje reševanje odstopili tudi IRSD.

V postopkih davčnega nadzora so bile pri petih zavezancih ugotovljene naslednje nepravilnosti:

- neizdajanje računov za opravljene prevozne storitve,
- razlike v višini izplačil posameznim voznikom za opravljeno isto delo,
- prikazani relativno nizki zneski izplačil na podjemnih pogodbah,
- gotovinska izplačila voznikom brez obračunanih in plačanih dajatev,
- nedoslednost pri vpisovanju sprememb o zavezancih v davčni register.

Glede na ugotovljene kršitve določil ZDDV, ZDavP in ZDS je bilo kršiteljem izdanih deset ukrepov v obliki plačilnih nalogov in izrečene globe v skupni višini 9.100,00 evra.

Ocenjeno je, da so bili skupni nadzori pri zavezancih učinkoviti in so tako pripomogli k urejanju razmer v prevozniški dejavnosti. Sodelovanje inšpektorjev z različnih področij, predvsem z vidika boljšega neposrednega sodelovanja, učinkovitejše izmenjave podatkov in pomoči, vodi k racionalizaciji dela in k uspešnosti. Neposredni učniki pa se izkazujejo tudi v preventivnem smislu.

Na področju nadzora avtotaksi prevozov inšpektorji načrtujejo in koordinirajo delo različnih nadzornih organov (Policija, DURS, TIRS, IRSD, Urad za meroslovje). V ta namen inšpektorat usklajuje letni in mesečne plane nadzorov ter zbira in obdeluje podatke o opravljenih nadzorih in ugotovljenih kršitvah.

V poročevalnem obdobju so inšpektorji za cestni promet v 82 izvedenih akcijah skupno pregledali 397 taksi vozil. Na terenu se je nadzor izvajal na taksi postajališčih in tudi z ustavljanjem vozil med vožnjo. Tudi za naprej se nakazuje potreba po pogostejši organizaciji in izvedbi intenzivnih, več zaporednih dni trajajočih akcij nadzora, ki pa so zaradi omejenih kadrovskih možnosti inšpekcije za cestni promet težko izvedljive. V okviru navedenih nadzorov so inšpektorji izrekli naslednje ukrepe:

- 16 odločb o prepovedi opravljanja avtotaksi prevozov na podlagi 15 ustnih odločb o prepovedi opravljanja avtotaksi prevozov na zapisnik (11 fizičnim osebam – delo na črno in dvema samostojnima podjetnikoma – na taksi tabli ni bila pravilna nalepka in dvema samostojnima podjetnikoma – zaradi neveljavne licence);
- z devetimi ukrepi je bila odrejena odprava pomanjkljivosti zaradi neustreznih oznak in opreme na vozilih, s katerimi se opravljajo prevozi v cestnem prometu, skladno s 33. členom ZPCP-2 (trem pravnim osebam in šestim samostojnim podjetnikom);
- v osmih primerih je bila odrejena obveznost vpisa namena oziroma oblike karoserije v prometno dovoljenje, v skladu s 50. členom ZMV (petim pravnim osebam in trem samostojnim podjetnikom).

Poročilo o skupnih aktivnostih na področju izvajanja nadzorov avtotaksi prevozov

Sodelujoči v akciji: IRSPEP, TIRS, DURS, Urad RS za meroslovje, IRSD, PP Celje, PPP Koper, PPP Kranj in PP Ljubljana Center

Ukrepi v akcijah sodelujočih organov:

Urad RS za meroslovje: inšpektorji Urada za meroslovje so sodelovali v 17 skupnih akcijah. Opravili so 107 pregledov avtotaksi prevoznikov in na podlagi tega:

- v dveh primerih izrekli globo in izdali plačilni nalog ZMer (voznik uporablja merilo, za katero je nehala veljati oznaka redne overitve merila –en samostojni podjetnik),
- v treh primerih je bila izdana ureditvena odločba (voznik uporablja merilo, za katero je nehala veljati oznaka redne overitve merila –dva samostojna podjetnika),
- v devetih primerih je bilo izrečeno opozorilo po ZIN (voznik uporablja merilo, za katero je nehala veljati oznaka redne overitve merila).

TIRS:tržni inšpektorji so sodelovali v osmih skupnih nadzorih. Opravili so 23 pregledov avtotaksi prevoznikov:

- v treh primerih so izrekli globo in izdali plačilni nalog samostojnim podjetnikom posameznikom (ne izdaja računa za opravljeno storitev – kršitev 14. točkeprvegaodstavka78. člena ZVPot);
- v enem primeru so izrekli globo in izdali plačilni nalog pravni osebi in odgovorni osebi pravne osebe (ne izdaja računa za opravljeno storitev – kršitev 14. točkeprvegaodstavka78. člena ZVPot);
- v dveh primerih je bilo izrečeno opozorilo po ZIN (voznik v vozilu ni imel cenika na vidnem mestu).

DURS:inšpektorji davčne uprave so sodelovali v šestih skupnih nadzorih. Opravili so 16 pregledov avtotaksi prevoznikov:

- v dveh primerih so izrekli globo in izdali dva plačilna naloga (voznik ni izdal računa za opravljeno storitev). Neskladje z 81. členom ZDDV (en samostojni podjetnik in ena pravna oseba in ena odgovorna oseba pravne osebe).

IRSD: inšpektorji IRSD so sodelovali v šestih skupnih nadzorih. Opravili so 12 pregledov avtotaksi prevoznikov:

- v enem primeru so izrekli globo in izdali plačilni nalog pravni osebi in odgovorni osebi pravne osebe (voznik dela na črno – kršitev prvegaodstavka5. člena ZPDZC);
- v enem primeru so izrekli globo in izdali plačilni nalog (zaposlovanje voznika zunaj zakona za določen čas– kršitev 52. člena ZDR);
- v enem primeru so ugotovili kršitev zaposlovanja voznika na črno – kršitev ZDR (postopek se nadaljuje, ker se stranka izmika nadzoru in bo potrebna privedba).

Policija (PP Celje, PPP Koper, PPP Kranj in PP Ljubljana Center) je sodelovala v vseh skupnih akcijah, ki so potekale v nočnem času. Policisti so:

- v 32 primerih opravili preizkus alkoholiziranosti avtotaksi voznikov, vendar niso bile ugotovljene nepravilnosti;
- v enem primeru so na območju Bleda izdali plačilni nalog (pretekla veljavnost prometnega dovoljenja – 26/9. členZMV) in zasegli registrske oznake samostojnemu podjetniku.

Prometni inšpektorat: skupno je bilo pregledanih 397 avtotaksi vozil; ugotovljeno je bilo 70 kršitev ZPCP, ZPDZC in ZMV, zaradi česar so inšpektorji:

- v 16 primerih izdali upravne odločbe (12 izrečenih prepovedi opravljanja avtotaksi dejavnosti fizičnim osebam, ker voznik opravlja delo na črno, dvema samostojnima podjetnikoma, ker na taksi tabli nista imela pravih nalepk, in dve izrečeni prepovedi samostojnemu podjetniku zaradi neveljavne licence);

- z devetimi ukrepi odredili odpravo pomanjkljivosti zaradi neustreznih oznak in opreme na vozilih, s katerimi se opravljajo prevozi v cestnem prometu, skladno s 33. členom ZPCP (trem pravnim osebam in šestim samostojnim podjetnikom);
- v treh primerih odredili obveznost vpisa namena oziroma oblike karoserije v prometno dovoljenje, v skladu s 50. členom ZMV.

Prekrškovni del

V prekrškovnem delu je bilo izdanih 65 plačilnih nalogov za 70 kršitev, od tega 12 zaradi opravljanja dejavnosti taksi prevozov na črno oziroma brez predpisane licence. Ostale izrečene globe so se nanašale na opremo, oznake in dokumente, ki jih mora imeti voznik pri sebi, ko opravlja taksi prevoz. V skladu z določili ZP je bilo izrečenih 14 opozoril zaradi pomanjkljive dokumentacije, ki bi se morala nahajati v vozilu.

ZPCP-2	Opozorila			PN		
	Fiz.os. voznik	Prav. os./odg.os	s.p	Fiz.os. voznik	Prav. os./odg.os	s.p
– kršitve v zvezi z izvajanjem avtotaksi prevozov – voznik ni uporabljal taksimetra v skladu s 57. členom				4		3
– kršitve v zvezi z izvajanjem avtotaksi prevozov – v vozilu ni bilo izvoda licence, 33.člen				3	1/1	2
– kršitve v zvezi z izvajanjem avtotaksi prevozov – na vozilu ni bilo taksi table in posebne oznake, 56. člen		1/1			1/1	6
– kršitve v zvezi z izvajanjem avtotaksi prevozov – taksi tabla ponoči ni bila osvetljena, 33.člen	1		3			
– kršitve v zvezi z izvajanjem avtotaksi prevozov – voznik ni imel veljavne licence, 19.člen						2
– kršitve v zvezi z izvajanjem avtotaksi prevozov – v vozilu ni bilo dokumentacije (pogodba o zaposlitvi oziroma o najemu vozila), 33.člen	5			20		
ZPDZC						
– kršitve v zvezi z izvajanjem avtotaksi prevozov – delo na črno, 3.člen				12		
ZMV						
– kršitve v zvezi z izvajanjem avtotaksi prevozov – voznik v vozilu ni imel predpisane opreme, 42. člen	1					
– kršitve v zvezi z izvajanjem avtotaksi prevozov – vozilo ni bilo tehnično brezhibno, 42. člen				2	1/1	1
– kršitve v zvezi z izvajanjem avtotaksi		1	1	1	1	

prevozov – v prometnem dovoljenju ni bil vpisan namen oziroma oblika karoserije, 50. člen						
– kršitve v zvezi z izvajanjem avtotaksi prevozov – pretekla veljavnost prometnega dovoljenja, 26. člen				1		1
ZIN						
– kršitve v zvezi z izvajanjem avtotaksi prevozov – kršitev izdane odločbe o prepovedi opravljanja avtotaksi prevozov, 38. člen				3		2
SKUPAJ	7	2/1	4	43/46	4/3	15/17

V osmih primerih je bila izdana prekrškovna odločba samostojnemu podjetniku zaradi kršitve izdane odločbe in kršitve 57. člena ZPCP, eden ni imel izvoda licence v vozilu in taksi table s posebno nalepko.

Kratek opis poteka akcij: akcije so potekale pretežno v popoldanskem času in v večernih urah. Nadzor nad avtotaksi prevozniki se je izvajal na taksi postajališčih na celotnem območju Ljubljane, prav tako pa so bili kontrolirani taksi prevozi na relacijah med kontrolnimi točkami. V ostalih krajih je bil izveden nadzor nad opravljanjem avtotaksi prevozov na taksi postajališčih.

Na področju dela inšpekcije največ pozornosti namenjamo nadzoru »socialne zakonodaje« (trajanje vožnje, odmori in počitki voznikov ter zapisovalna oprema). Na podlagi Direktive 2006/22 je treba vsako leto v posamezni državi članici in tako tudi v Sloveniji pregledati najmanj 3 odstotke delovnih dni voznikov, od tega 50 odstotkov na sedežu prevoznika. To pomeni, da je kar okoli 70 odstotkov vsega dela inšpekcije povezanega z izpolnjevanjem obveze na tem področju.

Na področju izvajanja nadzora skladno z ZMV se inšpektorji dodatno ukvarjajo tudi z nadzorom distributerjev in uvoznikov vozil, in sicer v primerih odpoklicev vozila po sistemu RAPEX (nevarni proizvodi), kar pomeni novo dodatno obremenitev inšpekcije s preverjanjem ustreznega ravnanja zavezancev. Zaradi velikega pripada zadev se ta nadzor izvaja bolj ali manj le administrativno.

PROSTOR, GRADBENIŠTVO

Inšpektorji so v okviru aktivnosti za preprečevanje dela na črno sodelovali v akcijah skupnih inšpekcijskih nadzorov v okviru Regijskih koordinacij inšpekcij.

Gradbena inšpekcija je v aktivnostih sodelovala glede kontrole izpolnjevanja pogojev, določenih z ZGO, glede izvajalcev del in vodenja gradbišč ter glede dela nadzornikov (strokovni nadzor po ZGO-1) na gradbiščih.

V predpisih, po katerih gradbena inšpekcija opravlja nadzor, pa sicer ni določb, ki bi bile v neposredni povezavi s preprečevanjem dela na črno.

Nadzor inšpektorjev DURS in finančni učinki

Aktivnosti davčnega nadzora so v letu 2012 z izbranimi metodami in orodji po posameznih segmentih zavezancev za davek zasledovale strateški cilj izboljševanja ravni izpolnjevanja davčnih obveznosti z učinkovitim in usmerjenim davčnim nadzorom v skladu s Poslovno strategijo DURS 2010–2013. Davčni nadzori so bili ciljno usmerjeni na tvegana področja, ki jih je DURS obvladoval v okviru projektnega vodenja davčnih nadzorov. V sklopu projektov in ciljno usmerjenih nadzorov so se inšpektorji osredotočali na vzorce delovanja davčnih zavezancev in z ustrezno organizacijo dela zagotavljali enotnost in zakonitost vodenja postopkov. DURS je posebno pozornost namenil specializaciji inšpektorjev za nadzor zavezancev po dejavnosti, vrsti davka in vrsti davčnih utaj. Aktivnosti so bile usmerjene v odkrivanje in zmanjševanje obsega davčnih utaj pa tudi v preventivno delovanje s povečanim številom inšpektorjev na posameznih rizičnih področjih in s spodbujanjem zavezancev za davek k prostovoljnemu plačevanju davčnih obveznosti. Inšpektorji so uporabljali sodobne tehnike in metode nadzora ter si v boju zoper mednarodne utaje pomagali z mednarodno izmenjavo informacij.

Davčni nadzor je v letu 2012 v okviru opravljanja osnovnih nalog dosegel naslednje rezultate:

- opravljenih je bilo 7327 davčnih nadzorov;
- ugotovljeno je bilo 128,4 mio evrov dodatnih davčnih obveznosti.

Aktivnosti davčnega nadzora so usmerjene tako v nadzor izpolnjevanja davčnih obveznosti kot tudi v preventivno delovanje in preprečevanje nadaljnjih davčnih utaj. Na DURS skrbijo za ustrezne in hitre reakcije na nove goljufije, v metode in postopke prenašajo že preizkušeno prakso iz držav članic EU, podajajo pobude za spremembo obstoječih sistemskih rešitev (predlogi za spremembo zakonodaje, da se prepreči zloraba v škodo državnega proračuna) in informirajo inšpektorje ter širšo javnost o novih oblikah goljufij.

V letu 2012 so se ciljno usmerili na področja, za katera ugotavljajo, da je tveganje za neizpolnjevanje davčnih obveznosti največje, in na področja, za katera so si v prejšnjih letih zadali načrt in na njih aktivnosti tudi napovedali. Tako so se v letu 2012 davčni nadzori ciljno izvajali na področju nadzora prispevkov za socialno varnost, poslovanja z davčnimi oazami, transfernih cen, sive ekonomije, prometa s prevoznimi sredstvi, prijave premoženja fizičnih oseb in odmere davka v teh primerih, sistemskih utaj DDV ter odvetnikov, notarjev in pravnih svetovalcev.

DURS je v skladu s svojo pristojnostjo nadzor nad ZPDZC zelo aktivno opravljal v sklopu ciljno usmerjenih nadzorov na področju sive ekonomije in prometa s prevoznimi sredstvi.

Z namenom preprečevanja dela in zaposlovanja na črno je bilo opravljenih 256 nadzorov pri zavezancih za davek, za katere je bilo že v fazi priprav ugotovljeno, da obstaja zelo velika verjetnost opravljanja dela na črno. Tem zavezancem je bila – če je bilo ugotovljeno, da opravljajo delo na črno – izdana odločba, s katero se jim je prepovedalo opravljanje dela na črno. V letu 2012 je bilo izdanih 100 odločb o prepovedi opravljanja dela na črno. V odmernih postopkih, pri katerih so bile ugotovljene kršitve 3. člena ZPDZC, so bile pri 51 zavezancih za davek dodatno obračunane davčne obveznosti v višini 1.780.188,75 evra. Od teh zavezancev za davek se je v 44 primerih dodatna davčna obveznost ugotovila pri fizičnih osebah (dodatno obračunane davčne obveznosti v višini 1.755.318,71 evra).

V obdobju od 1. januarja 2012 do 31. decembra 2012 je DURS kot pristojni prekrškovni organ poleg ostalih prekrškovnih postopkov:

- vodil 62 hitrih postopkov o prekršku zaradi kršitve pete alineje prvega odstavka 3. člena ZPDZC, ki določa, da se za delo na črno šteje, če posameznik opravlja dejavnost oziroma

delo in ni vpisan ali priglašen, kot to določa zakon. DURS je kot pristojni prekrškovni organ za nadziranje kršitve te določbe oglobil 62 posameznikov s predpisano globo 208,64 evra, skupno torej 12.935,68 evra;

- vodil en hitri postopek o prekršku zaradi kršitve druge alineje prvega odstavka 3. člena ZPDZC, ki določa, da se za delo na črno šteje opravljanje dejavnosti oziroma dela, če podjetnik opravlja dejavnost, ki je nima vpisane v ustrezen register, ali če nima z zakonom predpisanih listin o izpolnjevanju pogojev za opravljanje registrirane dejavnosti. Davčni inšpektor je kot pristojni za nadziranje kršitve te določbe storilcu prekrška izrekel globo v višini 4.172,92 evra.

Nadzor nad delom na črno

Leto	Število nadzorov	Odločbe o prepovedi opravljanja dela na črno	Prekrškovni ukrepi po ZPDZC	Znesek glob (v evrih)
2010	251	117	74	13.562
2011	283	119	66	11.267
2012	256	100	63	17.109
SKUPAJ	790	336	203	41.938

Primeri dobre prakse oziroma uspešne akcije, ki so bile izvedene v letu 2012

V letu 2012 je davčni organ dejavnosti preprečevanja dela in zaposlovanja na črno izvajal pretežno v okviru projekta nadzora sive ekonomije (a) ter projekta prometa s prevoznimi sredstvi (b).

a. Projekt siva ekonomija

V okviru projekta siva ekonomija je DURS v letu 2012 izvajal nadzore v dejavnostih, ki so bile prepoznane kot dejavnosti z visoko stopnjo tveganja za pojav sive ekonomije in dela na črno.

V smislu preprečevanja sive ekonomije so se izvajali inšpekcijski nadzori pri:

- registriranih davčnih zavezanceh, ki opravljajo rizične dejavnosti in prihodkov v celoti ne evidentirajo v poslovnih knjigah ali zaposlujejo delavce na črno z namenom izogibanja plačevanja dajatev, in
- neregistriranih davčnih zavezanceh, pri fizičnih osebah pa so aktivnosti v glavnem usmerjene v odkrivanje in preprečevanje dela na črno v vseh dejavnostih.

V letu 2012 je bil v projektu poudarek na nadzoru že identificiranih rizičnih dejavnosti z nadzori, ki so se izvajali po naslednjih sklopih:

- zajem podatkov iz računalnikov zavezancev (računalniška forenzika) in inšpiciranje z orodjem ACL,
- davčni inšpekcijski nadzori dajatev z metodo ocene davčne osnove,
- nadzori blagajniškega poslovanja,
- odkrivanje in preprečevanje dela na črno,
- ogledi na terenu in pridobivanje podatkov,
- nadzori in akcije v okviru koordinacij inšpekcijskih služb in
- sodelovanje s CURS.

Nadzori so se izvajali v naslednjih dejavnostih:

- nadzori nad subjekti, ki poslujejo z gotovino,
- sečnja in preprodaja lesa,
- nadzor nad izvajalci gradenj (vključno z individualnimi gradnjami),
- nadzor nad glasbeniki in estradniki,
- nadzor nad organizatorji javnih prireditev,
- nadzor nad prevozi potnikov v notranjem in mednarodnem prometu,
- druge rizične dejavnosti, zaznane v okolju.

Izbor zavezancev je potekal na različne načine: analize rizika posameznih dejavnosti, izbor na podlagi prijav iz naslova sive ekonomije, dela na črno in zaposlovanja na črno, na podlagi informacij iz medijev, internetnih spletnih strani, lokalnih virov, predlogov in prijav s strani Policije, TIRS, IRSD, Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije, Gospodarske zbornice Slovenije, ostalih inšpektoratov, vladnih in nevladnih organizacij ter na podlagi predlogov in pobud, ki jih davčni inšpektorji in preiskovalci pripravijo na podlagi informacij, pridobljenih z zbiranjem podatkov na terenu.

Glede na to, da so tveganja za pojav sive ekonomije in izkušnje inšpektorjev na davčnih uradih različni, DURS skrbi za specializacijo inšpektorjev za nadzor posameznih dejavnosti po davčnih uradih.

V projektu siva ekonomija je bilo v letu 2012 opravljenih 1598 nadzorov in pri tem ugotovljenih za 2.833.965,55 evra dodatnih davčnih obveznosti. V 501 inšpekcijskem nadzoru (31 % vseh nadzorov) je bilo ugotovljenih 754 kršitev davčne zakonodaje in izrečenih glob v znesku 332.900,28 evra.

V 51 primerih so bile izdane odločbe o prepovedi opravljanja dela na črno.

S prisotnostjo na terenu in hitro odzivnostjo ter koordiniranimi nadzori z drugimi inšpekcijskimi službami, Policijo in CURS je bil DURS prek projektnega vodenja nadzorov učinkovitejši pri preprečevanju sive ekonomije in dela ter zaposlovanja na črno.

Posebno pozornost je DURS v letu 2012 namenil aktivnostim nadzora računalniških registrskih blagajn z metodo računalniške forenzike, ki vključujejo računalniško pregledovanje, kopiranje in analizo elektronskih podatkov z registrskih blagajn zavezancev.

V marcu in aprilu 2012 so se izvajali zajemi podatkov iz računalnikov in blagajn davčnih zavezancev. Zajemi elektronskih podatkov iz računalniških registrskih blagajn zavezancev so se opravili z namenom preveritve pravilnosti in celovitosti izkazovanja ustvarjenih prihodkov na vzorcu 60 zavezancev, ki uporabljajo računalniški program določenega proizvajalca. Bistvo nadzora je, da se podatki o poslovanju zajamejo neposredno s trdega diska registrske blagajne in analizirajo. V postopku davčnega inšpekcijskega nadzora računalniški strokovnjak pregleda in analizira informacijski sistem zavezanca, ugotovi, kje (na katerem računalniku) se nahajajo programi in podatkovne baze, ter izdela forenzično kopijo trdega diska. Zajeti podatki se potem obdelajo. Tovrstno preiskovanje je zahtevno, saj gre za področje, ki poleg davčnega znanja zahteva tudi dobro poznavanje informacijske tehnologije, dodatna tehnična znanja in poznavanje prava, saj morajo biti forenzični postopki opravljeni v skladu z zakonodajo in tehničnimi zahtevami.

Po analizi pregledanih zajetih baz podatkov iz registrskih blagajn zavezancev DURS ocenjuje, da med 70 in 80 odstotkov teh zavezancev naknadno spreminja postavke na izdanih računih in s tem posledično izkazuje nižje prihodke. V konkretnih postopkih nadzora DURS ugotavlja, da se v povprečju briše približno 50 odstotkov prometa (od 0 do 80 %).

Nadalje je ugotovljeno, da same registrske blagajne niso toliko sporne, kot je sporna programska oprema za vodenje blagajn, kajti prav ta omogoča naknadno brisanje, spreminjanje in prirejanje podatkov evidentiranega prometa brez sledenja. Ker je dejstvo, da programska oprema omogoča

zavezancem naknadno brisanje in spreminjanje podatkov, je bil podan predlog za dopolnitev 38. člena ZDS. Uzakonjene so bile prepoved imetništva oziroma uporabe in proizvodnje računalniških programov, ki omogočajo kakršnokoli spreminjanje zapisov brez revizijske sledi, in sankcije za kršitev te prepovedi, s katerimi se zasleduje tudi omejitev pojava sive ekonomije na področju gotovinskega blagajniškega poslovanja, v sklopu katerega se financira tudi področje zaposlovanja na črno.

Od 1. aprila 2012 do 28. februarja 2013 je bilo z metodo računalniške forenzike ob uporabi orodja ACL zaključenih 54 nadzorov. V dejavnosti gostinstva in pekarstva je bilo dodatno ugotovljenih za 1.695.487,54 00 evra dajatev in za 674.235,75 evra drugih posrednih učinkov. Dodatne dajatve so bile obračunane pri malih in mikrozavezancih.

V obravnavanem obdobju se je zelo okrepilo sodelovanje s CURS, uspešen je bil začetek sodelovanja na področju nadzora prometa z lesom (sečnja, prodaja in prevoz lesa) ter na področju nadzora prevozov potnikov v mednarodnem cestnem prometu.

Cilj projekta siva ekonomija sta tudi preventivno delovanje in ozaveščanje javnosti o pomembnosti plačevanja davkov, zato se informacije o delovanju in rezultatih dela v projektu sive ekonomije objavljajo v medijih.

Nadzor v okviru projekta siva ekonomija

Leto	Število davčnih nadzorov	Dodatno ugotovljene davčne obveznosti (v evrih)	Prekrškovni ukrepi	Znesek glob (v evrih)
2010	2524	1.506.386	562	467.205
2011	2207	1.114.214	496	392.420
2012	1598	2.833.966	362	332.900
SKUPAJ	6329	5.454.565	1420	1.192.525

b. Projekt prevozna sredstva

Ne glede na vse že izvedene ukrepe v prejšnjih letih, DURS ugotavlja, da se trgovanje s prevoznimi sredstvi ne umirja. Inšpektorji v postopkih nadzora ugotavljajo, da so še vedno aktualne davčne utaje na področju pridobitve motornih vozil iz držav članic EU, pri čemer ni več problem v neplačilu davka na motorna vozila –DMV (to naj bi novela ZDMV-1 zajezila), ampak je velik problem neplačevanje DDV, saj zavezanci še vedno uporabljajo ponarejene račune, ki se večinoma glasijo na fizične osebe (navidezne lastnike). Zato je DURS ciljno usmerjene nadzore na področju prevoznih sredstev izvajal tudi v letu 2012.

V okviru projekta so aktivnosti usmerjene predvsem v zmanjševanje obsega utaj na področju DDV in DMV kot tudi v preventivno delovanje (preprečevanje davčnih utaj in dela na črno). Tudi v letu 2012 je bil poudarek predvsem na nadzoru trgovine s prevoznimi sredstvi, pridobljenimi iz držav članic EU.

Na področju dejavnosti prometa s prevoznimi sredstvi je bilo v letu 2012 opravljenih 800 inšpekcijskih nadzorov, v katerih so bile dodatno obračunane davčne obveznosti v višini 27.485.501,05 evra. Rezultati so posledica ciljno usmerjenih nadzorov v sklopu projekta nadzora prevoznih sredstev in drugih nadzorov, ki so se opravljali v tej dejavnosti. Prejetih je bilo 28 samoprijav (vloga davčnega zavezanca) v skupni višini 342.090,83 evra. Ugotovljeni so bili tudi drugi učinki v višini 903.033,99 evra.

Za učinkovit nadzor dela na črno je DURS v okviru projekta prevozna sredstva:

- kontinuirano pripravljaj izbore zavezancev za nadzor na podlagi evidence odmere DMV in registra vozil ter prometnih listin (MRVL) – gre za ciljno usmerjene inšpekcijske nadzore;
- s pomočjo uradnih evidenc (MRVL, PSO Homologacije, RDZ) nadaljeval postopke identifikacije tistih fizičnih oseb, ki se brez registrirane dejavnosti ukvarjajo s preprodajo motornih vozil;
- opravil 38 inventur (popisov vozil), v katerih je bilo obravnavanih 466 vozil (ti nadzori so namenjeni preventivnemu delovanju z namenom identificiranja preprodajalcev vozil na črno);
- pri 50 zavezancih za davek ugotovil opravljanje dela na črno in posledično izdal 44 odločb o prepovedi opravljanja dejavnosti (delo na črno).

V okviru projekta prevozna sredstva so inšpektorji v obdobju od leta 2010 do leta 2012 izdali 178 odločb o prepovedi opravljanja dela na črno, opravili 2572 nadzorov in ugotovili dodatne davčne obveznosti v višini 54,9 mio evrov, kar je razvidno iz spodnje tabele.

Leto	Število odločb o prepovedi opravljanja dela na črno	Število prejetih samoprijav	Število nadzorov	Dodatno ugotovljene davčne obveznosti v mio evrov
2010	71	27	982	11,4
2011	63	11	880	16
2012	44	28	800	27,5
SKUPAJ	178	66	2572	54,9

Z namenom odkrivanja in preprečevanja nezakonitega zniževanja davčne osnove za odmero DMV je bilo v letu 2012 opravljenih 95 ogledov vozil, pri čemer so bile v 39 ogledih (41 %) ugotovljene nepravilnosti. Posledično s povečanjem prisotnosti na terenu pri ogledih vozil DURS preprečuje nadaljnje davčne utaje ter odkriva in preprečuje delo na črno.

Tudi v letu 2012 je bil za izvajanje neposrednega in hitrega komuniciranja med strokovnimi organizacijami in DURS odprt poseben elektronski predal (poštni predal »Homologacija DURS«), v katerega strokovne organizacije pošiljajo sporočila in vprašanja glede problematike pravilnosti obračunanih dajatev na predloženih računih v vlogi za izdajo potrdila o skladnosti vozil.

Z uvedbo centralne elektronske evidence motornih vozil, za katere je bil plačan davek oziroma je bila uveljavljena oprostitvev plačila davka, je DURS v celoti preprečil izdajo potrdil o skladnosti na podlagi ponarejenih potrdil o plačilu DMV (na ta način je zagotovljena sistemska kontrola in posledično tudi hitrejše odkrivanje fizičnih oseb, ki se ukvarjajo z delom na črno). Če vozilo ni vpisano v elektronsko evidenco motornih vozil, organizacija, pristojna za ugotavljanje skladnosti vozil, ne sme izdati potrdila o skladnosti motornega vozila tipa SB.

Težave pri izvajanju nadzora nad določbami ZPDZC

DURS ugotavlja, da je največja težava pri nadzoru dela na črno kompleksnost postopka, ki obsega tako nadzor po določbah ZPDZC kakor tudi nadzor nad pravilnostjo in pravočasnostjo plačevanja davčnih obveznosti ter prekrškovni postopek.

Prav tako se v postopkih izvajanja pojavlja problematika glede vstopa v stanovanjski prostor osebe, za katero se sumi, da opravlja delo na črno. ZDS in ZDP določata, da se lahko vstopi v stanovanjske prostore (in opravlja inšpekcijski nadzor v stanovanjskih prostorih), ki jih je zavezanec določil kot poslovne prostore (to naredi ob vpisu v Register davčnih zavezancev), ZIN pa določa, da lahko zavezanec inšpektorju, ki nima odločbe pristojnega sodišča, odkloni vstop v stanovanjske prostore. Tako možnosti, da bi se izvajal inšpekcijski nadzor v stanovanjskih prostorih, ki niso izrecno določeni kot poslovni, ni.

Največja težava pri izvajanju nadzora po ZPDZC je še vedno pridobivanje dokumentacije od fizičnih oseb, saj je te praviloma nimajo, posledica tega pa je dolgotrajnost postopkov pri določitvi davčne obveznosti, ki se v nadaljevanju opravlja v skladu z ZDP. Davčni organ pri pobiranju davkov potrebuje določene podatke, ki so pomembni za določitev davčne obveznosti in tudi za nadzor nad tem, ali so zavezanci za davek davčnemu organu posredovali oziroma navedli pravilne podatke. Davčni organ ima sicer možnost vpogledov v različne evidence, kot na primer v evidenco MRVL, ki uporabnikom dejansko omogoča možnost iskanja vozil od trenutka vpisa (registracije) do razgradnje po različnih iskalnih kriterijih, vendar iz evidence ni mogoče pridobiti listin, ki so bile predložene posameznemu registracijskemu oziroma homologacijskemu organu pri izvajanju določenih postopkov (na primer pri registraciji oziroma homologaciji vozila). Pripravljen je predlog za dopolnitev evidence MRVL z izvirno dokumentacijo o nakupih motornih vozil (scan dokumentacije), ki je bila predložena v postopku registracije oziroma homologacije vozila – tako bi imele pooblaščenke uradne osebe neposreden dostop do teh podatkov oziroma dokumentacije. Na ta način bi bili postopki nadzora učinkovitejši.

Tabela: DAVČNI NADZOR Z VIDIKA PREPREČEVANJA DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V LETU 2012

Število opravljenih nadzorov nad delom na črno	256
Število odločb o prepovedi opravljanja dejavnosti	100
Število prekrškovnih postopkov zaradi kršitve ZPDZC – 3. člen	63
Znesek izrečenih glob (v evrih)	17.109
Dodatno obračunane obveznosti (v evrih)	1.780.188

Tabela: DAVČNI NADZOR V SKLOPU PROJEKTA »SIVA EKONOMIJA« V LETU 2012

Število nadzorov v okviru sive ekonomije	1598
Število nadzorov z ugotovljenimi kršitvami zakonodaje	501
Število kršitev zakonodaje	754
Število izdanih plačilnih nalogov	198
Število odločb o prekršku	164
Znesek izrečenih glob (v evrih) v okviru sive ekonomije	332.900

NADZOR DRUGIH NADZORNIH ORGANOV

Nadzor CURS

CURS je v letu 2012 zaznal 65 sumov kršitev s področja dela in zaposlovanja na črno ter jih posredoval pristojnim organom. Največ kršitev je zaznal na področju prevozov in preprodaje motornih vozil.

V letu 2012 je skupaj z DURS pripravil dva skupna projekta, in sicer na področju prometa z lesom ter plačevanja DDV v mednarodnem cestnem prevozu potnikov in na obeh področjih zaznal tudi precejšnje število kršitev s področja dela in zaposlovanja na črno.

Obveščanje pristojnih organov o morebitnih kršitvah s strani CURS hkrati pomeni, da je onemogočeno takojšnje ukrepanje, ki bi bilo včasih potrebno zaradi večje učinkovitosti, zato CURS še naprej stremi k pridobitvi ustreznih pooblastil na tem področju.

Kot težavo je CURS zaznal tudi osemndnevni rok od sklenitve pogodbe o zaposlitvi za prijavo v sistem zavarovanj. Tako dolg rok omogoča zlorabe, zato CURS meni, da bi bilo treba zakonodajo spremeniti v tem smislu, da bi omogočala boljše pravno varstvo delavcev in lažji nadzor, kot na primer, da se prijava opravi isti dan, ko delavec začne delati.

Nadzor ZIRS

V skladu z drugim odstavkom 13. člena ZPDZC opravlja ZIRS posredni nadzor nad kršitvami določb tega zakona in mora kot posredni nadzorni organ o sumih in ugotovitvah kršitev nemudoma pisno obvestiti pristojne organe iz prvega odstavka tega člena.

Na ZIRS ugotavljajo, da se zdravstveni inšpektor s problematiko dela na črno in zaposlovanja na črno najpogosteje seznani potem, ko prejme prijavo, v kateri prijavitelj navede konkretni primer oziroma sum, ki se nanaša na nespoštovanje določb ZPDZC. Na podlagi drugega odstavka 13. člena ZPDZC je ZIRS posredni nadzorni organ in je zato zdravstveni inšpektor dolžan o sumih in ugotovitvah nemudoma obvestiti pristojne nadzorne organe iz prvega odstavka navedenega člena. V skladu s tem ZIRS v letu 2012 pri opravljanju nadzora v okviru svojih pristojnosti ni ugotovil kršitev določb ZPDZC.

Nadzor IRSŠŠ

V letu 2012 ni bilo sprememb zakonodaje s področja dela IRSŠŠ, ki bi vplivala na izvajanje ZPDZC. V obdobju od 1. januarja 2012 do 31. decembra 2012 je bilo po dosegljivih podatkih IRSŠŠ ugotovljenih 21 primerov s področja domnevnih kršitev zakonodaje, vendar ne neposredno dela in zaposlovanja na črno, od tega sedem pobud.

Sedem pobud v zvezi z delom na črno so imeli samostojni podjetniki z registrirano dejavnostjo v standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD) pod šifro dnevno varstvo otrok, ki ni registrirano pod izobraževanje, temveč pod socialo. V teh primerih, ko samostojni podjetniki dejavnosti niso imeli registrirane pod šifro dejavnosti izobraževanja, so jih obravnavali, da delajo na črno.

V dvanajstih primerih je šlo za delo na črno – kršitev po šolski zakonodaji (trije izvajalci dnevnega varstva otrok niso bili vpisani v ustrezne registre: dolžnost registracije zavezanca za nadzor za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje skladno z Zakonom o vrtcih oziroma ZOFVI, na način, da je dejavnost vpisana v razvid ali v register pri MIZKŠ, ne po ZPDZC, nadzor katerega je v pristojnosti TIRS).

Le v enem inšpekcijskem postopku je šlo za domnevno delo na črno učiteljice v popoldanskem času (vsebina dela ni povezana z vzgojo in izobraževanjem), v enem primeru pa zaradi domnevnega neizdajanja računov za storitve, ki so opredeljene kot dejavnost zavoda.

Nadzor IRSKO

IRSKO je v letu 2012 opravljalo nadzor nad izvajanjem zakonov in na njihovi podlagi izdanih podzakonskih predpisov, ki se nanašajo na področje oziroma pristojnosti kmetijske inšpekcije, inšpekcije za kakovost živil, fitosanitarne inšpekcije, inšpekcije za kontrolo krme, vinarske inšpekcije, gozdarske inšpekcije, lovske in ribiške inšpekcije ter inšpekcije za okolje in naravo. V okviru posamezne inšpekcije se opravljajo naloge inšpekcijskega nadzora nad izvrševanjem predpisov na področjih, ki sodijo v delokrog inšpektorata. Na dan 31. decembra 2012 je neposreden inšpekcijski nadzor na terenu opravljalo 186 inšpektorjev. Glede na zaostrene pogoje na področju javnih financ in omejitve pri zaposlovanju se število inšpektorjev že nekaj leto stalno zmanjšuje.

Kmetijska inšpekcija IRSKO nadzira dopolnilno kmetijsko dejavnost po Zakonu o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/08) in Uredbi o vrsti, obsegu in pogojih za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji (Uradni list RS, št. 61/05, 45/08). Pri tem se preverjajo registracija za opravljanje dopolnilne dejavnosti, obseg proizvodnje ter letni dohodek na člana kmetije.

Turistične kmetije

V letu 2012 je kmetijska inšpekcija IRSKO ob sodelovanju s TIRS pregledala 73 turističnih kmetij in ugotovila, da je 67 kmetij registriranih za dopolnilno dejavnost, šest nosilcev dejavnosti pa je registriranih kot samostojni podjetnik po zakonu o gospodarskih družbah. V obravnavanih primerih pa gre dostikrat za zlorabo dopolnilne dejavnosti na turističnih kmetijah, ki jih nadzira tržna inšpekcija po predpisih, ki urejajo gostinstvo.

Poreklo blaga na tržnicah

- V letu 2012 je bil opravljen tudi pregled porekla slovenske zelenjave in sadja na slovenskih tržnicah.

Skupno so kmetijski inšpektorji opravili 134 pregledov na 20 večjih tržnicah po Sloveniji. Sodelovali so tudi inšpektorji, pristojni za kakovost živil. Na 77 prodajnih mestih kmetijska inšpekcija nepravilnosti ni ugotovila. Pri ostalih prodajalcih pa so bile ugotovljene naslednje nepravilnosti: v 17 primerih primarni pridelovalci niso vpisani v register primarnih pridelovalcev, nekaj tržnih pridelovalcev celo nima KMG_MID, 24 prodajalcev pa ni imelo priglašene dopolnilne dejavnosti na kmetiji za prodajo vrtnin in sadja s sosednjih kmetij ali predelavo kmetijskih pridelkov.

Preglednica: Število pregledanih tržnih mest in število ugotovljenih posameznih nepravilnosti ter izdani ukrepi

Št. tržnic	Št. stojnic	Brez nepravilnosti	Ni ločnice med s.p. in kmetijo	Ni priglašena dopolnilna dejavnost	Ni v registru primarnih pridelovalcev	Drugo	Ukrepi
20	134	77	10	24	17	6	34 odločb, 17 opozoril

Stanje se je v primerjavi z akcijo iz leta 2011 izboljšalo, saj v 57 odstotkih primerov ni bilo ugotovljenih nepravilnosti. Največje število nepravilnosti je bilo ugotovljeno v zvezi z neregistriranimi dopolnilnimi dejavnostmi (predvsem predelava kmetijskih pridelkov in prodaja pridelkov in izdelkov iz okoliških kmetij).

V desetih primerih pa smo še vedno naleteli na dvojno registracijo (kot kmet in kot samostojni podjetnik) in na dejstvo, da sadje in zelenjavi nista bila fizično ločena, da bi se dalo ugotoviti dejansko poreklo blaga (dokumentacijo je zahtevala inšpekcija za kakovost živil).

Prav tako je Inšpekcija za okolje in naravo o sumu kršitve ZPDZC v oktobru 2012 obvestila TIRS, OE Ljubljana, ko je bil v inšpekcijskem postopku pri obravnavi nezakonitega ravnanja z odpadki izkazan sum, da zavezanca opravljata delo na črno.

Na območju OE Novo mesto je bila v letu 2012 izvedena skupna akcija z delovno in tržno inšpekcijo ter carino pri zavezancu, ki je vpisan zbiralec in predelovalec odpadkov z okoljevarstvenim dovoljenjem. Pri dveh zbiralcih odpadkov, ki nista vpisana v evidenco zbiralcev odpadkov, je bila prijava posredovana tržnemu inšpektoratu.

Kot primer dobre prakse na področju preprečevanja dela na črno in zaposlovanja na črno naj omenimo skupni nadzor Policije, TIRS, IRSD, IRSPEP – elektro inšpekcije ter Inšpekcije za okolje in naravo, ki je potekal v septembru 2012, ko družba odkupuje in zbira odpadne surovine ter jih nato tudi odprodaja.

Inšpekcija za okolje sicer ni preverjala celotne registracije te družbe, je pa ob tem skupnem nadzoru preverila, ali zavezanec ima dovoljenja, ki jih mora imeti za opravljanje svoje dejavnosti. Ugotovljeno je bilo, da je družba sicer registrirana kot trgovec z odpadki – za trgovanje z določenimi vrstami odpadkov, pri čemer pa dejansko ugotovljeno stanje izkazuje ravnanje z mnogo širšim naborom odpadkov, kot pa je dovoljen (na primer izrabljena motorna vozila...).

Vinarska inšpekcija se z delom in zaposlovanjem na črno srečuje zlasti pri inšpekcijskih pregledih v gostinskih obratih in večjih kletih. V gostinskih obratih sta dve obliki zaposlovanja na črno:

- delodajalci z delavcem ne sklepajo pogodb o zaposlitvi oziroma pogodbe civilnega prava, na podlagi katerih se lahko opravlja delo, in delavca ne prijavijo v zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje;
- delodajalci omogočajo delo dijaka ali študenta brez ustrezne napotnice pooblaščenice organizacije za posredovanje dela ali omogočajo, da to napotnico uporabi za delo druga oseba.

V večjih kletih so se pojavile kršitve, ko delodajalci omogočajo delo upokoјencu, ki prejema pokojnino, in z njim ne sklenejo pogodbe civilnega prava.

Z omenjenimi ugotovitvami so bile seznanjene regijske koordinacije inšpekcijskega sveta.

Gozdarska inšpekcija opravlja posredni nadzor zakona o odkrivanju in preprečevanju dela na črno. Ena izmed prioritet gozdarske inšpekcije v letu 2012 je bil nadzor izvajalcev del v gozdovih. V okviru tega nadzora opravlja gozdarska inšpekcija posredni nadzor po ZPDZC. Področje dela je zelo obsežno, zato ni mogoče pričakovati, da bo urejeno čez noč, potrebno bo veliko časa, dela in sodelovanja vseh vpletenih. Ugotovili smo tudi, da je Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov na razpisu za sečnje v nekoncesijskih gozdovih za leto 2012 izbral izvajalca, ki ne izpolnjuje minimalnih pogojev in ni izvedel ukrepov, ki mu jih je naložila gozdarska inšpekcija. Nedopustno je, da je lokalna samoupravna skupnost na razpisu za sečnjo v občinskih gozdovih izbrala izvajalca, ki mu je gozdarska inšpekcija izdala odločbo o prepovedi dela zaradi strokovne neusposobljenosti. Tudi večje izvajalske firme bi se morale zavedati odgovornosti, ki izhajajo iz 4. člena ZPDZC, ko podpisujejo pogodbe s podizvajalci. Odgovornosti in meja svojih pooblastil bi se morali zavedati tudi zaposleni na ZGS.

Nadzor izvajalcev poteka na podlagi:

- prijav in odstopov;
- obravnav izvajalcev, udeleženih v prekrškovnih postopkih zaradi kršenja določil ZG (na primer črne sečnje, neurejenost sečišč);

- skupnih terenskih akcij z delovno, tržno, davčno inšpekcijo in carino;
- rednih pregledov dokumentacije izvajalcev, registriranih v zaokroženi geografski celoti – občini ali upravni enoti;
- izbranih odločb ZGS, izdanih za posek več kot 100 m³ s preverjanjem izvajalcev, ki so ta dela izvajali.

Preglednica: Ugotovitve nadzora usposobljenosti izvajalcev del v gozdovih

SKUPAJ %	Število pregledanih subjektov				Usposobljenost ob začetku postopka		Ukrepi gozdarske inšpekcije			
	Neregistrirani	Dop.dej.	Samostojni podjetnik	d.o.o. in d.d.	Strokovno usposobljeni	Usposobljeni za ZVZD	Opozorilo ZIN	Odločba prepoved dela	Odstop	Postopek o prekršku
245	21	88	95	41	61	67	104	22	25*	5
100	9	36	39	17	25	27				

* Število odstopljenih zadev:

- 15 IRSD,
- 7 TIRS,
- 3 DURS.

Gozdarska inšpekcija je naletela na primere, ko dolgoletni dobri delavci v gozdarstvu ne morejo pridobiti certifikata nacionalne poklicne kvalifikacije (NPK), ker nimajo končane osnovne šole. Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (Uradni list RS, št. 1/07- UPB in 85/09) določa kot pogoj za pridobitev NPK zgolj starost 18 let. Vendar posameznik pridobi NPK, če dokaže, da dosega znanja in spretnosti, določene s katalogom, sprejetim v skladu s tem zakonom; ta v 12. členu med drugim določa vstopne pogoje za vsak posamezen poklic na podlagi poklicnega standarda. Komisija, ki je pripravila poklicne standarde za dela v gozdu, je kot dodatni vstopni pogoj določila končano osnovno šolo za pridobitev NPK za gojitelja, sekača, traktorista in žičničarja.

Zelo oster pogoj predpisuje Pravilnik o minimalnih pogojih, ki jih morajo izpolnjevati izvajalci del v gozdovih (Uradni list RS, št. 35/94, 50/06, 74/11, 80/12). Pravilnik v 4. členu v povezavi s 3. členom določa, da mora izvajalec, ki opravlja več zaporednih faz s področja izkoriščanja gozdov, zagotoviti, da načrtovanje, vodenje in nadziranje teh del opravlja delavec, ki ima najmanj peto stopnjo izobrazbe gozdarske smeri in najmanj eno leto delovnih izkušenj pri delih v gozdu. Gozdarska inšpekcija apelira na zakonodajno vejo oblasti, naj razmisli o tem določilu. V praksi to namreč pomeni, da bi moral vsakdo, kdor izvaja sečnjo in spravilo, ne glede na to, ali je samozaposlen ali je delodajalec, zagotoviti, da mu ta dela opravlja ustrezno usposobljena oseba.

Zavezanci se pritožujejo, da je kakovostne delavce za delo v gozdu v Sloveniji izredno težko dobiti in da jih preostre zahteve silijo v delo na črno. Uvajanje novih delavcev je drago (pridobitev NPK). Verjetno je del resnice tudi drugje, saj je med neregistriranimi izvajalci, torej tistimi, ki so delali na črno, kar nekaj takih, ki so ustrezno strokovno usposobljeni.

Uveljavila se je praksa, da delavci iz tretjih držav prihajajo na delo v slovenske gozdove brez ustrezne usposobljenosti, saj se Pravilnik o vlogah in dokazilih v zvezi z zaposlovanjem in delom tujcev ter o zaposlitvah tujcev, ki niso vezane na trg dela (Uradni list RS, št. 45/11), ne izvaja dosledno. Delodajalec tujce zaposluje in jim po preteku enega leta napiše referenčno pismo, ki jim omogoča pridobitev NPK zgolj s potrjevanjem. Naj še enkrat opozorimo, da je zaposlovanje neustrezno usposobljenega delavca soudeležba pri delu na črno, referenčno pismo pa »samoprijava« delodajalca, da je zaposloval neustrezno usposobljenega delavca. Nadzor tujcev je s postopkovnega vidika dokaj težak.

Pri pregledu subjektov, ki imajo v bazi AJPES registrirane tudi gozdarske dejavnosti, smo ugotovili, da se jih več neposredno ne ukvarja z delom v gozdu, saj gre za firme, ki:

- imajo gozdarske dejavnosti samo registrirane, dejansko pa se s to dejavnostjo ne ukvarjajo;
- urejajo parkovne površine in podobno, za morebitno delo v gozdu pa pogodbeno najemajo ustrezne podizvajalce.

Nekateri izmed teh izvajalcev po pozivu gozdarske inšpekcije, naj dostavijo dokumentacijo, gozdarske dejavnosti uradno izbrišejo iz evidence ali celo zaprejo dejavnost.

Gozdarska inšpekcija pri nadzoru izvajalcev del v gozdovih dobro in tesno sodeluje s tržno in delovno inšpekcijo ter z DURS in CURS. Gre za skupne akcije na terenu ali medsebojne odstopne zadeve v pristojno reševanje. V letu 2012 je gozdarska inšpekcija o ugotovljenih nepravilnostih v 25 primerih obvestila pristojne z odstopom upravne zadeve ali predlagala izvedbo prekrškovnih postopkov.

Izjemno težaven je nadzor izvrševanja odločb o prepovedi opravljanja dejavnosti ali odločb o prepovedi opravljanja posameznih faz gozdne proizvodnje. Domisliti bo treba način obveščanja o izdanih odločbah in vzpostaviti sistem kroženja informacij. Odločbo o prepovedi opravljanja dejavnosti izda gozdarska inšpekcija šele, če zavezanec ugotovljenih nepravilnosti ne odpravi v razumnem roku, ki mu je določen z opozorilom po ZIN. V letu 2012 je bilo izdanih 22 takih odločb, v letu 2011 pa le 12. Ob tem opozarjamo, da gre za eksistenčni obstoj posameznikov, kar je povezano s hudimi pritiski in celo grožnjami inšpektorjem. Zaradi slednjega je direktor gozdarske inšpekcije prevzel več zadev, povezanih z več pravnimi osebami in samostojnimi podjetniki, ki so dejansko v lasti ene osebe, s katero se je ukvarjalo več gozdarskih inšpektorjev in več sodišč, a z našimi ukrepi in ukrepi sodišč te osebe nismo uspeli usmeriti, kaj šele ustaviti.

Delo je v preteklem letu uspešno nadaljevala delovna skupina, ki skrbi za koordinacijo, sodelovanje in usklajevanje z drugimi inšpekcijami ter za poenoteno ukrepanje znotraj gozdarske inšpekcije na področju nadzora izvajalcev del v gozdovih. Skupina je sodelovala tudi pri spremembi Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o minimalnih pogojih, ki jih morajo izpolnjevati izvajalci del v gozdovih (Uradni list RS, št. 80/12), in pri pripravi dopisa MKO, namenjenega upravnim enotam, glede minimalnih pogojev za delo v gozdu, ki jih morajo izpolnjevati tudi nosilci dopolnilne dejavnosti s področja gozdarstva. Skupina je MD in MKO opozorila tudi na nekaj nejasnosti zaradi sprejetja novega Zakona o varnosti in zdravju pri delu, povezanih s pravnim statusom kmeta, ki opravlja neko drugo dejavnost zunaj kmetijstva oziroma je zaposlen zunaj kmetije in je na tej osnovi tudi zdravstveno in pokojninsko zavarovan, kmetuje pa v svojem prostem času, poleg tega pa opravlja tudi dopolnilno dejavnost na kmetiji ali dela kot strojni krožkar. Po ZVZD taka oseba ni delodajalec niti ni samozaposlena oseba in posledično zanj določila tega zakona ne veljajo. Gozdarska inšpekcija je MKO uradno obvestila in predlagala, naj to pomanjkljivost vnese v spremembe Zakona o kmetijstvu.

Upravne enote izdajajo odločbe za opravljanje dopolnilnih dejavnosti na kmetiji na podlagi Uredbe o vrsti, obsegu in pogojih za opravljanje dopolnilnih dejavnosti na kmetiji (Uradni list RS, št. 61/05). V teh odločbah pa se včasih navajajo dejavnosti iz Standardne klasifikacije dejavnosti, ki pa ni skladna s seznamom iz uredbe. MKO je bil opozorjen, da pri spremembi uredbe neskladja odpravi.

Nadzor MNZJU (Policija)

Policija je v okviru svojih pristojnosti v letu 2012 izvajala aktivnosti na področju preprečevanja zaposlovanja in dela na črno na celotnem območju države. Pri tem je bila pozornost Policije usmerjena v pregon tako prekrškov (usmerja jo Uprava uniformirane policije) kakor tudi kaznivih dejanj (usmerja jo Uprava kriminalistične policije).

PREGON PREKRŠKOV

Policija je na podlagi 13. člena ZPDZC in 55. člena ZP pri posrednem nadzoru nad spoštovanjem ZPDZC, tako z rednimi oblikami dela kakor tudi pri poostrenih nadzorih, za ugotovljene prekrške podala skupno 628 (626 v preteklem letu) predlogov za uvedbo postopka o prekršku pri pristojnem prekrškovnem organu. Glede na leto 2011 to pomenizanemarljiv porast ugotovljenih prekrškov. Največ predlogov, in sicer 520 (509), je Policija podala IRSD, 105 (115) pa TIRS.

Glede na območje obravnave je največ predlogov podala Policijska uprava (PU) Novo mesto, in sicer 270 (125). Nad 100 ugotovljenih prekrškov sta imeli tudi Policijski upravi Ljubljana – 138 (227) in Maribor – 106 (96). Pri ugotovljenih kršitvah ostalih predpisov je Policija ukrepala skladno z njihovimi materialnimi določbami.

PREGON KAZNIVIH DEJANJ

Zaposlovanje na črno je inkriminirano kot kaznivo dejanje v 199. členu KZ, kar preiskuje policija na regijski in lokalni ravni.

Zaradi suma storitve kaznivega dejanja zaposlovanja na črno je policija v letu 2012 na pristojna okrožna državna tožilstva podala 56 kazenskih ovadb, kar pomeni približno 33,3-odstotno povečanje v primerjavi z letom 2011, ko je bilo na pristojna tožilstva podanih 42 kazenskih ovadb. V kazenskih ovadbah so v večini primerov oškodovani tuji državljani, predvsem iz republik nekdanje Jugoslavije. V treh primerih policija ni ugotovila elementov kaznivega dejanja, zato je zadeve zaključila s poročilom po desetem odstavku 148. člena ZKP. V letu 2011 je bilo 18 zadev zaključenih s poročilom.

Iz statističnih podatkov Policije izhaja, da je s področja kaznivih dejanj zoper delovno razmerje in socialno varnost v porastu tudi kaznivo dejanje kršitev temeljnih pravic delavcev po 196. členu KZ-1. Tako se je število kaznivih dejanj v letu 2012, v primerjavi z letom 2011, povečalo s1301 na 1931, kar pomeni povečanje za okoli 33 odstotkov. V teh primerih gre predvsem za neizplačevanje plač oziroma neplačevanje pripadajočih davkov in prispevkov zaposlenim, kadar ti prejmejo izplačila v gotovini. Na pristojna državna tožilstva je Policija po obravnavi teh primerov podala tudi 82 poročil po desetem odstavku 148. člena ZKP, ker ni bilo ugotovljenih elementov kaznivega dejanja. V letu 2012 se je tako nadaljeval trend povečanja tovrstne kriminalitete, pri tem pa nismo ugotovili bistveno drugačnih načinov izvrševanja kaznivih dejanj glede na ugotovitve iz prejšnjih let.

Problematika prostitucije

Policija s spremljanjem problematike prostitucije v RS prihaja tudi do podatkov, ki kažejo na delo na črno. S prostitucijo se v RS ukvarjajo tako državljanke in državljani RS, državljanke drugih držav EU (najpogosteje državljanke Madžarske in Slovaške) kot tudi državljani tretjih držav. Ugotavljajo, da se večina prostitucije izvaja v zaprtih prostorih (stanovanja, hoteli ...). Pri tem prostitutke in prostituti svojo dejavnost, vključno s krajem izvajanja dejavnosti in s ceno storitve, javno oglašujejo v različnih medijih (Salamonov oglasnik, internetna spletna stran www.sloescort.com...).

Glede prostitucije je treba sicer poudariti, da je prostovoljno opravljanje spolnih storitev za plačilo v RS dekriminalizirano od 31. julija 2003 in je opredeljeno kot dejavnost oziroma kot poklic v Uredbi o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije poklicev. Vendar pa ni podrobnejše zakonske ureditve, ki bi določala pogoje za opravljanje registrirane dejavnosti prostitucije. Tako pravne in fizične osebe opravljajo navedeno dejavnost, ne da bi jo vpisale v ustrezen register ali priglasile pristojnim organom – in na ta način opravljajo delo na črno. Policija in druge pristojne službe pa nad to dejavnostjo nimajo popolnega nadzora (področja varstva zdravja, dela, davkov, sum izvrševanja kaznivih dejanj zlorabe prostitucije, trgovine z ljudmi idr.).

Iz odziva MF izhaja, da sodi prostitucija z davčnega vidika med visoko tvegane dejavnosti, saj se opravlja pretežno na črno in v najetih stanovanjih, kjer je nadzor otežen. Poulične prostitucije v Sloveniji skoraj ne poznamo. Države obravnavajo prostitucijo zelo različno. Številne jo, podobno kot

pri nas, dovoljujejo, nekatere jo strogo regulirajo ali prepovedujejo. Ponekod v Skandinaviji kaznujejo tudi stranke prostitutk. Različni modeli ureditve prostitucije praviloma niso nastali zaradi davčnih razlogov, ampak zaradi varstva človekovih pravic, socialnih, zdravstvenih in varnostnih razlogov. Z davčnega vidika se dohodki iz prostitucije obravnavajo popolnoma enakovredno kot drugi obdavčljivi dohodki.

PRIMERI DOBRIH PRAKS, KI IMAJO POZITIVNI UČINEK NA PREPREČEVANJE DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO OZIROMA ŠIRŠE PREPREČEVANJE SIVE EKONOMIJE

Na MNZJU se zavzemajo za dolgoročno reševanje problema sive ekonomije, in sicer z izboljšanjem poslovnega (zmanjševanje birokratskih in administrativnih ovir, postopkov itd.), administrativnega in institucionalnega okolja. Ustrezna podjetniška politika, ki spodbuja majhno podjetništvo in odpravlja administrativne ovire za nemoteno poslovanje, lahko usmeri dejavnosti iz sive ekonomije v uradno.

V okviru MNZJU potekata dva izjemno pomembna projekta, ki posredno vplivata na preprečevanje dela in zaposlovanja na črno, to sta Projekt minus 25% in Projekt EKT.

I. AKCIJSKI PROGRAM »MINUS 25 %«

V juliju 2012 je bil sprejet prenovljeni Akcijski program za odpravo administrativnih ovir in zmanjšanje zakonodajnih bremen, pri čemer MNZJU vodi, koordinira in usklajuje izvajanje programa boljše zakonodaje in akcijskega programa za odpravo administrativnih ovir. Cilj projekta »minus 25 %« je zmanjšanje administrativnih bremen za gospodarstvo za 25 odstotkov (360 mio evrov na letni ravni). Cilj programa je prispevati k spodbujanju konkurenčnosti in enostavnejšega poslovnega okolja, saj bi med drugim z enostavnostjo in predvidljivostjo zakonodaje prispevali tudi k preprečevanju dela na črno in zmanjšanju obsega sive ekonomije. V obdobju od julija 2012 do januarja 2013 je bilo realiziranih 68 ukrepov iz akcijskega programa (od skupno 269), kar predstavlja 26 odstotkov vseh ukrepov. Slovenija se na ravni EU uvršča med tri države, ki so v zadnjih petih letih pri izvajanju ukrepov za poenostavitev poslovnega okolja najbolj napredovale. Gre za rezultat sistematičnega in vztrajnega izvajanja ukrepov poenostavitve zakonodaje in odprave na področju odprave administrativnih ovir ter zmanjšanja zakonodajnih bremen od leta 2005 dalje (vir: Svetovna banka – Doingbusiness, 2013). Napredek je poledica sistematičnega reševanja ukrepov na tem področju.

Primeri ukrepov, pomembnih za gospodarstvo z vidika preprečevanja dela in zaposlovanja na črno:

1. Uvedba pavšalne obdavčitve

Pomembno zmanjšanje administrativnih bremen za samostojne podjetnike in manjše subjekte. Sprememba zakonodaje prinaša možnost zmanjšanja davčne osnove v višini 70 odstotkov davčno priznanih prihodkov ter obračun davčne obveznosti z uporabo fiksne davčne stopnje v višini 20 odstotkov za fizične osebe, ki opravljajo dejavnost, davek od dohodka pravnih oseb pa se bo plačeval po stopnji 18 odstotkov od davčne osnove za leto 2012, 17 odstotkov od davčne osnove za leto 2013 in 16 odstotkov za leto 2014.

Ključne prednosti predloga uvedbe pavšalne obdavčitve:

- poenostavljeno ugotavljanje davčne osnove – poenostavitev obveznosti vodenja poslovnih knjig in sestavljanja letnega poročila (več kot 1.000 evrov/subjekt letno),
- davčna obveznost bo vnaprej predvidljiva,
- ukinitve obveznega obračunavanja DDV,
- lažji nadzor, razbremenitev uslužbencev in davčne administracije v okviru javne uprave,
- predpostavlja se tudi povečanje proračunskih prihodkov od pobranih davkov ter
- zmanjšanje obsega sive ekonomije.

Ob zasledovanju cilja, da bi ureditev zaživela v čim večjem obsegu ter učinkovito prispevala k spodbujanju konkurenčnosti in enostavnejšega poslovnega okolja, bi bilo smotno razmisliti tudi o dodatnih možnostih, ki bi stimulirale poslovne subjekte za vstop v sistem pavšalne obdavčitve.

2. Poenostavitev sistema plačevanja davkov in drugih obveznih prispevkov

Zmanjšanje števila plačilnih nalogov in zmanjšanje števila podračunov, na katere davčni zavezanci vplačujejo svoje obveznosti, kar posledično predstavlja manjšo porabo časa in nižje stroške plačilnega prometa. Ocenjeni prihranki za mikropodjetja so 4 mio evrov, za mala, srednja in velika podjetja pa 1,1 mio evrov. Skupni prihranki tako znašajo 5,1 mio evro na letni ravni.

3. Projekt e-poročanje za poslovne subjekte (e-turizem)

Predlaga se odprava večkratnega poročanja za poslovne subjekte na eno samo, pri čemer bi vsi organi podatke, ki jih potrebujejo, zajemali iz enega administrativnega vira. Zastavljeni cilj je razbremenitev poslovnih subjektov (poročevalskih enot), hkrati racionalizirati delo vseh uporabnikov in zagotoviti večjo kakovost zbranih podatkov.

Trenutno morajo poslovni subjeki in zasebni sobodajalci, ki se ukvarjajo s prenočitveno dejavnostjo, zelo podobne ali celo enake podatke sporočati štirim oziroma celo petim različnim institucijam, in sicer SURS, Policiji, občini, DURS in v nekaterih primer še lokalnim turističnim organizacijam.

S trenutno predvidenim Akcijskim planom izvedbe se predvideva realizacija projekta do konca leta 2013 oziroma začetek poročanja za poslovne subjekte enkrat za vse institucije in na eno mesto s 1. januarjem 2014.

PROJEKT EKT TER DEREGULACIJA POKLICEV IN DEJAVNOSTI

V letu 2010 je Vlada RS sprejela Akcijski načrt za izvedbo projekta EKT. Ciljev projekta EKT je več, med drugim tudi izboljšanje zakonodaje (odprava nepotrebnih ovir, poenostavitev postopkov...), ki se nanaša na področje reguliranih dejavnosti in poklicev. Zaradi kompleksnosti projekta je bila izvedena delitev na EKT1 (informacije) in EKT2 (e-postopki). V sklopu projekta EKT1 je poleg transparentne objave informacij o pogojih in postopkih na spletu ključnega pomena tudi kritična analiza več kot 400 predpisov, ki določajo pogoje in postopke za opravljanje dejavnosti in poklicev v RS.

Ministrstvo za pravosodje in javno upravo je v skladu s sklepoma Vlade RS, št. 01000-1/2012/4 z dne 19. januarja 2012, in št. 01000-4/2012/6 z dne 24. maja 2012, 28. junija 2012 ustanovilo medresorsko delovno skupino za prenovu zakonodaje na področju reguliranih dejavnosti in poklicev (v nadaljevanju: skupina za prenovu poklicev in dejavnosti – SPPD) in v septembru 2012 pripravilo prvi paket ukrepov s področja obrti, turizma in gradbeništva.

Z ureditvijo in pripravo področja reguliranih dejavnosti in poklicev na način, da se tudi v praksi zasledujejo javni interes, kjer je objektivno izkazan, in načela iz pravnega reda EU, zdravje in javna varnost, je cilj doseči boljše izvajanje in večjo transparentnost delovanja poslovnih subjektov. Trenutni namen ureditve, ki jo imamo na omenjenem področju, ni premo sorazmeren s cilji, ki jih zasledujemo, to pa sta javni interes ter varovanje zdravja in javne varnosti. Upravičenost, da je določena dejavnost ali poklic reguliran, mora izhajati ravno iz omenjenih načel oziroma zagotavljanja javnega interesa.

Cilj skupine za prenovu reguliranih poklicev in dejavnosti je, da na podlagi podatkov projekta EKT1 in dodatnih analiz prouči regulacije oziroma predpise in pripravi predloge ukrepov za izboljšanje zakonodaje oziroma prenovu celotnega področja regulacij poklicev in dejavnosti (poenostavitev postopkov, odprava ovir, deregulacija), s čimer bo zagotovila, da država tam, kjer dejansko javni interes za regulacijo ne obstaja oziroma ni sorazmeren s ciljem, ki ga želimo doseči, ne bo po

nepotrebno trošila finančnih sredstev, prav tako pa s sprostitvijo vstopnih pogojev prispevamo k odprtosti trga in posledično k dvigu konkurenčnosti.

Povedano preprosto, z odpravo ovir oziroma visokih vstopnih pogojev na področju opravljanja reguliranih dejavnosti oziroma poklicev tam, kjer namen ni premo sorazmeren s ciljem, želimo prispevati k lažjemu in enakovrednejšemu vstopu poslovnih subjektov na trg ter posledično kasneje k boljšemu izpolnjevanju zakonodajnih obveznosti.

Zaznane težave oziroma predlogi rešitev z vidika odprave administrativnih ovir

Na MNZJU z vidika nadaljnjih odprav administrativnih ovir oziroma zmanjšanja administrativnih bremen za poslovne subjekte in državljane ponovno podajajo pobudo po spremembi postopkov za priglasitev osebnega dopolnilnega in kratkotrajnega dela. Oba postopka sta po mnenju MNZJU preveč administrativno obremenjujoča tako za poslovne subjekte in državljane kot tudi za javno upravo in bi jih bilo treba bistveno poenostaviti ter s tem administrativno razbremeniti.

- a) Ukinitvev priglasitve osebnega dopolnilnega dela na upravni enoti in prenos prijave na DURS (brez krajevnih pristojnosti)

Priglasitev del bi se lahko opravila na kateremkoli davčnem uradu oziroma elektronsko prek portala e-VEM oziroma sistema e-davki. Uporabnik bi tako kot pri drugih storitvah e-VEM pridobil verificirano digitalno potrdilo (večina poslovnih subjektov tega že ima) in nato priglasitev opravil elektronsko. Tako MNZJU predlaga, naj se osebno dopolnilo delo ne prijavlja na upravnih enotah, saj se mu to zdi nepotrebno v celotnem ciklu. V celotnem procesu tako ne vidi pomembne dodane vrednosti obremenjevanja uslužbencev upravnih enot, saj te dejansko opravljajo vlogo glavne pisarne ter prejete vloge posredujejo na carinsko in davčno upravo. Glede na to, da morajo zavezanci o prihodkih iz osebnega dopolnilnega dela že poročati DURS, seveda določena informacijska podpora in tudi kader, ki se s temi poročili ukvarja, že obstaja, zato MNZJU predlaga, naj se prijava osebnega dopolnilnega dela in tudi vse spremembe opravijo na DURS. Prav tako predlaga razmislek o znižanju frekvence poročanja o osebnem dopolnilnem delu v posameznem koledarskem letu.

- b) Kratkotrajno delo se ne prijavlja na upravnih enotah –prijava kratkotrajnega dela naj se opravi na davčni oziroma carinski upravi, prav tako spremembe

MNZJU predlaga, naj se upravne enote v prihodnje s kratkotrajnim delom ne ukvarjajo več, temveč naj se podatki o prijavah zbirajo na davčni oziroma carinski upravi, kjer naj se inšpekcijskim organom omogoči direkten vpogled v pripravljeno aplikacijo, brez dodatnega nepotrebne medsebojnega obveščanja organov. MNZJU prav tako kot pri osebnem dopolnilnem delu tudi pri kratkotrajnem delu ne vidi pomembne dodane vrednosti obremenjevanja uslužbencev upravnih enot, saj te dejansko opravljajo vlogo glavne pisarne ter prejete vloge posredujejo na carinsko upravo in inšpektorat za delo. Glede na to, da po predlogu zakona v zvezi z institutom kratkotrajnega dela carinska uprava prevzema nove oziroma večje pristojnosti, je primerneje, če se hkrati s tem na carinski oziroma davčni upravi opravi prijava kratkotrajnega dela in hkrati omogoči ostalim inšpekcijskim organom direkten vpogled v evidenco prijav kratkotrajnega dela.

4 NADZOR NAD ZAPOSLOVANJEM NA ČRNO

NADZOR INŠPEKTORJEV IRSD

V skladu z določbami ZPDZC nadzoruje IRSD kršitve določb zakona v zvezi z zaposlovanjem na črno.

Inšpektorji za delo so tudi v letu 2012 ugotavljali kršitve zaposlovanja na črno praktično v vseh oblikah inšpekcijskih pregledov, bodisi v okviru rednega nadzora, usmerjenih akcij ali na podlagi pobud prijaviteljev oziroma v skupnih aktivnostih odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno. Nadzori so se opravljeni tudi zunaj rednega delovnega časa. Zakonitost zaposlovanja se preverja pri opravljenih inšpekcijskih pregledih predvsem s področja nadzora delovnih razmerij. Inšpektorji so v letu 2012 na področju delovnih razmerij opravili skupno 9027 inšpekcijskih nadzorov, pri čemer so ugotovili 8323 kršitev. Kršitve v zvezi z zaposlovanjem na črno v poročevalskem obdobju predstavljajo približno 8 odstotkov vseh ugotovljenih kršitev. V letu 2011 so kršitve v zvezi z zaposlovanjem na črno predstavljale 9,6 odstotka vseh ugotovljenih kršitev.

Tabela: Število pregledov in ugotovljenih kršitev v obdobju od leta 2010 do leta 2012

Leto	2010	2011	2012
Št. vseh pregledov s področja delovnih razmerij	9908	9626	9027
Št. vseh ugotovljenih kršitev s področja delovnih razmerij	6456	5986	8323
Št. ugotovljenih kršitev zaposlovanja na črno	495	574	670

Iz ugotovitev inšpektorjev izhaja, da nekateri delodajalci še naprej poskušajo na ta način znižati stroške dela, pri čemer pa se negativni učinki zaposlovanja na črno kažejo tako pri samih delavcih, ki nimajo plačanih prispevkov za socialno varnost in jih delodajalci lahko kadarkoli odslovijo, kakor tudi v širšem družbenem kontekstu – pri znižanju prilivov v javne blagajne. V določenih primerih delavci tudi ne želijo zakonite zaposlitve, saj se z zaposlovanjem na črno izognejo plačilu dolgov do države ali drugih upnikov, zakonita zaposlitev pa bi lahko vplivala tudi na nekatere njihove prejemke (na primer na denarno socialno pomoč). Inšpektorji poročajo tudi o pojavu »preizkušanja« delavcev brez sklenjenih pogodb. Poskusnega dela tako ne izpodriva le zaposlovanje za določen čas, temveč celo zaposlovanje na črno.

Inšpektorji posebej opozarjajo na možnost delodajalca, da delavca v zavarovanje prijavi v osmih dneh od dneva nastopa dela, in ne pred začetkom dela ali na dan začetka dela. Nekateri delodajalci namreč potem, ko inšpektor pri inšpekcijskem nadzoru ugotovi zaposlovanje na črno, delavca zavarujejo »za nazaj«, s čimer »sanirajo« nezakonito stanje.

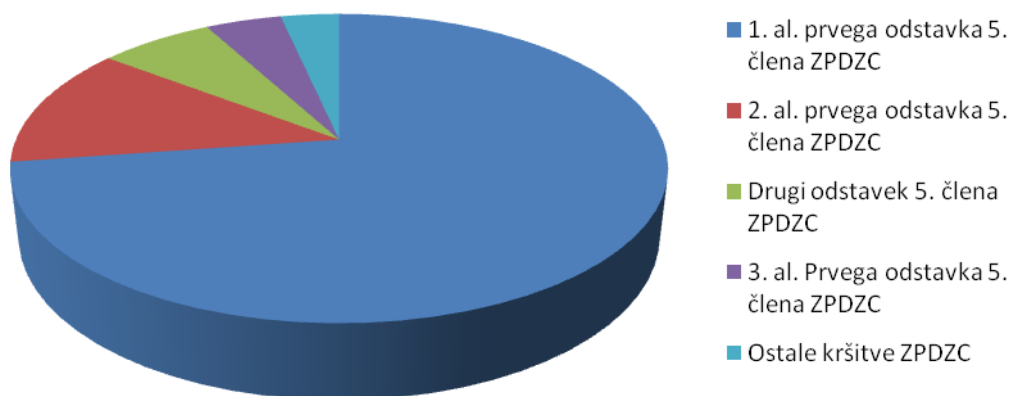
Kršitve določb ZPDZC, katerih izvajanje sodi v okvir pristojnosti IRSD, so inšpektorji za delo v letu 2012 ugotovili v skupno 670 primerih (gre za seštevek vseh kršitev obravnavanega zakona pred spremembo in po njej), iz česar izhaja, da je zaposlovanje na črno še naprej eden izmed večjih problemov na področju zaposlovanja, njegovo preprečevanje pa velja za enega izmed ključnih izzivov na področju izvajanja delovnopravne zakonodaje.

Kar 487 kršitev ZPDZC, ugotovljenih v letu 2012, se je nanašalo na prvo alinejo prvega odstavka 5. člena tega zakona, to je na primere, ko delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi oziroma pogodbe civilnega prava, na podlagi katere se lahko opravlja delo, in delavca ni prijavil v zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Poleg tega so inšpektorji ugotovili tudi 85 kršitev, ko je delodajalec zaposlil tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev (druga alineja prvega odstavka 5. člena). V 30 primerih so inšpektorji ugotovili, da je delodajalec omogočil, da je na podlagi napotnice določenega dijaka ali študenta delala druga oseba, ki ni ta dijak ali študent (torej je omogočil uporabo tuje napotnice neupravičeni osebi oziroma zlorabo napotnice), pri čemer gre za kršitev tretje alineje prvega odstavka 5. člena ZPDZC. Inšpektorji so ugotovili še 45 kršitev drugega odstavka 5. člena omenjenega zakona, skladno s katerim se za zaposlovanje na črno šteje tudi, kadar posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposli delavca, ki zanj opravlja delo na črno.

Ostale kršitve tega predpisa so bile ugotovljene v manjšem številu, pri čemer pa naj omenimo, da se jih je osem nanašalo tudi na novo, četrto alinejo prvega odstavka 5. člena ZPDZC, skladno s katero se za zaposlovanje na črno šteje, če delodajalec nezakonito zaposli državljana tretje države (zaradi uvedbe novega informacijskega sistema in spremenjenega načina zajemanja podatkov dopuščamo v tem začetnem obdobju tudi določena odstopanja).

Dejavnosti, v katerih so inšpektorji za delo pogostejše ugotavljali kršitve ZPDZC, so bile gostinstvo, gradbeništvo, trgovina in promet.

Graf: Struktura ugotovljenih kršitev Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno v letu 2012, Poročilo o delu IRSD za leto 2012

IRSD je v letu 2012 prejel 1582 prijav oziroma sprememb prijav opravljanja kratkotrajnega dela (v letu 2011 jih je bilo 2132), zmanjšalo se je število prijav opravljanja osebnega dopolnilnega dela, saj je inšpektorat v letu 2012 prejel 1278 potrdil o vpisu v seznam zavezancev, ki opravljajo osebno dopolnilno delo (v letu 2011 jih je bilo 1556), nekoliko pa se je glede na leto 2011 zmanjšal izbris iz seznama zavezancev, ki opravljajo osebno dopolnilno delo, saj je inšpektorat prejel 373 potrdil o izbrisu iz seznama (v letu 2011 je bilo evidentiranih 454 potrdil o izbrisu iz seznama).

Na podlagi ugotovljenih kršitev določb v zvezi z zaposlovanjem na črno inšpektorji v skladu z ZP ravna v hitrem prekrškovnem postopku in lahko ukrepajo z izdajo odločbe o prekršku oziroma z izdajo plačilnega naloga in hkrati tudi z izdajo prepovedi opravljanja procesa oziroma uporabe sredstev do odprave nepravilnosti na podlagi 17. člena Zakona o inšpekciji dela. Inšpektorji za delo so v letu 2012 prepovedno odločbo v skladu s 17. členom Zakona o inšpekciji dela izdali v 114 primerih. Pri tem gre za podatek, ki se nanaša na vse okoliščine iz prvega odstavka 17. člena Zakona o inšpekciji dela.

V letu 2012 so inšpektorji v zvezi z ugotovljenim zaposlovanjem na črno izdali skupno 540 plačilnih nalogov in odločb o prekršku.

Enkrat tedensko obveščajo ZRSZ o pravnomočno zaključenih postopkih o prekrških tudi s področja zaposlovanja na črno, kar je pomembno za vodenje evidenc, ki imajo podlago v ZUTD.

Finančni učinek

	Izrečeno v letu 2012	Plačano v letu 2012
Plačilni nalogi	519.680 evrov	111.411 evrov
Odločbe o prekršku	748.703 evrov	115.482 evrov

Avtomatski odzivnik za prijavo dela in zaposlovanja na črno ostaja nameščen v prostorih IRSD.

Inšpektorji so vse leto sodelovali v številnih koordiniranih akcijah, ki so jih predlagali posamezni nadzorni organi, najpogosteje Policija, TIRS, Prometni inšpektorat, ZIRS in DURS. Koordinacija je potekala tudi na koordinacijskih sosvetih, ki so ustanovljeni na podlagi Inšpekcijskega sveta.

Koordinirane akcije so se izvajale zlasti v različnih nočnih lokalih, diskotekah, okrepčevalnicah, gostinskih lokalih, restavracijah, slaščičarnah, turističnih kmetijah, na sejmi, gradbiščih, pri delodajalcih, ki opravljajo taksi službo, itd.

Inšpektorji menijo, da je sodelovanje različnih nadzornih organov v skupnih aktivnostih na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno ter v drugih koordiniranih akcijah, ki je običajno potekalo na ravni območnih enot, tudi v letu 2012 potekalo dobro.

Inšpektorji za delo so v letu 2012 vložili tudi 12 kazenskih ovadb zaradi zaposlovanja na črno, pri čemer gre za kaznivo dejanje zaposlovanja na črno le v primerih, ko kršitelj v nasprotju s predpisi zaposli dva ali več delavcev in jih ne prijavi za ustrezno zavarovanje ali zaposli več tujcev ali oseb brez državljanstva brez ustreznih dovoljenj za delo.

V letu 2012 je potekala tudi posebna akcija nadzora v zvezi z izvajanjem ZPDZC, kjer je bil segment zaposlovanja še posebej izpostavljen.

Inšpektorat RS za delo je na področju zaposlovanja na črno deloval tudi preventivno, o ugotovljenih kršitvah je poročal javnosti v konkretnih primerih ter v obliki posameznih tedenskih objav opozarjal na posamezne pojavnosti oblike zaposlovanja na črno.

5 UKREPANJE PROTI BREZPOSELNIM OSEBAM, KI DELAJO ALI SO ZAPOSLENE NA ČRNO

V letu 2012 ni prišlo do sprememb zakonodaje, ki bi vplivala na izvajanje določb ZPDZC v zvezi z nadzorom ZRSZ (v nadaljevanju: Zavod), ki v skladu s 154. členom ZUTD opravlja nadzor nad osebami, prijavljenimi v evidencah Zavoda, ter nadzor nad namensko porabo sredstev aktivne politike zaposlovanja (APZ) pri zunanjih izvajalcih in osebah ter delodajalcih, vključenih v ukrepe APZ. Zadnja sprememba zakonodaje s področja nadzora je bila v letu 2010 (sprejetje ZUTD), s katero se je prenehalo preverjanje rezidenčne triurne razpoložljivosti brezposelne osebe za zaposlitev na kraju, za katerega se je oseba dogovorila s svetovalcem zaposlitve. Na ta način je bilo onemogočeno osebam, za katere je obstajal sum zaposlitve oziroma dela na črno, izvajanje nepretrganega nezakonitega dela.

Pri Komisiji Vlade Republike Slovenije za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno je bilo v letu 2002 v zvezi z ukrepanjem nad brezposelnimi osebami, ki so delale ali bile zaposlene na črno, dogovorjeno medsebojno sodelovanje inšpekcijskih služb IRSD (v nadaljevanju: inšpekcijske službe) in Zavoda.

Inšpekcijske službe mesečno na območne službe pošiljajo sezname oseb, za katere je bilo v postopku inšpekcijskega nadzora ugotovljeno, da delajo brez ustreznega statusa. Ob prejemu seznama območne službe preverijo, ali so navedene osebe prijavljene v evidencah Zavoda, in če so, ustrezno ukrepajo. Služba za nadzor Zavoda je skrbnik računalniške aplikacije, s katero spremljamo omenjene postopke ter podatke analitično obdelujemo. Zavod letno poroča MDDSZ o realizaciji programa.

Od januarja do decembra 2012 so inšpekcijske službe na območne službe Zavoda posredovale sezname za skupno 213 oseb, od teh jih je bilo prijavljenih v evidenci brezposelnih oseb 18, o preostalih 195 osebah pa Zavod ni imel podatkov v svojih uradnih v evidencah.

Za osebe, vodene v evidencah Zavoda, so se podrobno preverjala dejstva, ki so izhajala iz posredovanih prijav. Na podlagi naknadno ugotovljenih dejstev iz evidenc Zavoda ter podatkov, dobljenih iz dodatnih zaprosil inšpekcijskih služb, je bilo v 16 primerih izvedeno prenehanje vodenja v evidenci brezposelnih oseb.

Ob analizi števila prijavljenih oseb, ki so ga inšpekcijske službe posredovale na območne službe Zavoda, je ugotovljeno, da je bilo največ prijav poslanih na območni službi Maribor in Ljubljana, najmanj pa na območne službe Novo mesto, Kranj in Celje.

Veliko število oseb na seznamih, prejetih od inšpekcijskih služb, je bilo vodenih predvsem v evidencah Zavoda na območju Območne službe Ljubljana, na območju ostalih območnih služb pa je bilo v evidencah Zavoda vodenih zelo majhno število oseb oziroma osebe sploh niso bile vodene v evidenci brezposelnih oseb.

Območna služba	Število oseb na seznamih inšpekcij	Število oseb v evidencah Zavoda
Celje	9	1
Koper	41	0

Kranj	3	0
Ljubljana	54	13
Maribor	56	0
Murska Sobota	16	1
Nova Gorica	0	0
Novo mesto	2	0
Ptuj	0	0
Sevnica	18	0
Trbovlje	5	3
Velenje	9	0

Služba za nadzor je v letu 2012 od zunanjih prijaviteljev prejela 29 prijav o zaposlitvi oziroma delu na črno, ki so nato bile posredovane v obravnavo na pristojne inšpekcijske službe oziroma nadzorne organe. Na podlagi prejetih ugotovitev je bilo izdanih devet odločb o prenehanju vodenja v evidenci brezposelnih oseb.

6 ZAPOSLOVANJE IN DELO TUJCEV

ZPDZC v 14. členu med drugim določa, da mora Komisija Vlade za preprečevanje in odkrivanje dela in preprečevanja na črno vsako leto opredeliti dejavnosti, za katere ocenjuje, da se v njih državljani tretjih držav v večji meri nezakonito zaposlujejo, in pripraviti načrt inšpekcijskih pregledov. Vsako koledarsko leto mora komisija pripraviti tudi poročilo o opravljenih inšpekcijskih pregledih ter obvestiti Evropsko komisijo do konca junija naslednjega leta za preteklo koledarsko leto o ugotovitvah teh pregledov. IRSD je po veljavni zakonodaji edini nadzorni organ, ki je neposredno pristojen za nadzor na področju zaposlovanja na črno. Vsebina poročila za Evropsko komisijo, pripravljena na podlagi Direktive 2009/52/ES z dne 18. junija 2009 o minimalnih standardih glede sankcij in ukrepov zoper delodajalce nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav, je v prilogi letnega poročila komisije za leto 2012.

ZIRS pri opravljanju nadzora ne ugotavlja morebitnega nezakonitega zaposlovanja državljanov tretjih držav, in v letu 2012 v objektih, v katerih je bil opravljen inšpekcijski pregled, tega problema niso zaznali. Zdravstveni inšpektor se sicer z državljani tretjih držav najpogosteje sreča pri opravljanju nadzora v nastanitvenih objektih, ko preverja skladnost z zakonodajo na področju varstva pred nalezljivimi boleznimi, ter v obratih za gostinsko dejavnost, ko preverja skladnost ravnanj nosilca dejavnosti z zahtevami živilske zakonodaje. Poleg navedenega tudi zdravstvene ustanove zaposlujejo zdravnike iz tretjih držav, in sicer v skladu z Zakonom o priznavanju poklicnih kvalifikacij zdravnik, zdravnik specialist, doktor dentalne medicine in doktor dentalne medicine specialist (Uradni list RS, št.107/10).

Področji policijskega dela, pri katerih so se policisti pogosteje srečevali s prekrški, povezanimi z delom ali zaposlovanjem na črno, sta bili predvsem nezakonito prebivanje in delo tujcev (zloraba dovoljenj za prebivanje). Nadzor je bil pogosto usmerjen še v odkrivanje ostalih prekrškov pri opravljanju gostinske dejavnosti (predvsem delo barskih plesalk) ter pri dejavnosti v gradbeništvu in pekarstvu.

Skupno število kršitev Zakona o tujcih se je glede na leto 2011 nekoliko zmanjšalo. Zmanjšanje števila kršitev je gotovo tudi posledica popuščanja učinka vizumske liberalizacije za državljane balkanskih držav (v letu 2011 so ti pogosteje potovali v države članice EU in prekoračili čas bivanja treh mesecev) oziroma tega, da so tujci manj pogosto zlorabili namen in cilj vstopa v našo državo.

Največji delež kršitev Zakona o tujcih predstavlja »nedovoljeno prebivanje«, a so tudi te kršitve glede na leto 2011 v upadu (3646 s 4202). Glede na državljanstvo kršiteljev so največ tovrstnih kršitev storili državljani Hrvaške – 1395, Bosne in Hercegovine – 1005, Srbije – 980, Makedonije – 976, Romunije 844 in Albanije 560.

Tudi v letu 2012 so inšpektorji zaznali več primerov dela na črno v pekarnah, predvsem na območjih PU Maribor, Ljubljana, Novo mesto in Celje. Ugotovljeno je bilo, da imajo pekarska podjetja oziroma samostojni podjetniki registriranih več dejavnosti – na primer s področja gostinstva in hkrati še gradbeništva. Poleg navedenega so policisti ugotavljali delo na črno v gradbeništvu, sadjarstvu in pri zbiranju odpadnih kovin. Pri tem gre za zlorabe brezvizumskega vstopa, prekoračitve dovoljenega časa prebivanja in zlorabe namena izdanega dovoljenja za prebivanje. Še vedno se pojavljajo kršitve državljanov tretjih držav, ki se ne javijo delodajalcem, ne prijavijo začasnega prebivališča, prijavijo bivališče le fiktivno ali kako drugače zlorabijo dovoljenje za prebivanje.

Še vedno je tudi opazno, da tujci, ki jim potečejo delovna dovoljenja in dovoljenja za prebivanje, ustanovijo manjše podjetje ter si tako legalizirajo nadaljnje prebivanje v RS. Primeri navideznih zakonskih zvez in zlorabe dovoljenj za prebivanje zaradi združitve družine, izdani na tej

osnovi, so bili praviloma ugotovljeni na osnovi bivanja narazen – namreč družine »ne živijo kot družine«.

Na tem mestu velja kot primer dobre prakse omeniti tudi dogovor med Policijo in ZRSZ glede hitrejše izmenjave podatkov o statusu zaposlitve delavcev in podatkov o podjetju.

7 KADROVSKA PROBLEMATIKA

Iz leta v leto se pristojnosti in obseg dela inšpektorjev na vseh področjih povečujeta, temu pa ne sledi kadrovska okrepitev in deloma tudi ne materialni pogoji dela. Nadzorni organi ocenjujejo, da brez kadrovske okrepitve, tako na delovnih mestih inšpektorja kot tudi na področju spremljajočih dejavnosti (administracija, analitika...), ne bo mogoče zagotavljati kontinuiranega in s tem tudi ne učinkovitega nadzora. Vsi poudarjajo, da se že dalj časa iz leta v leto pristojnosti inšpekcije in obseg nadzora povečujeta, ne pa tudi število kadrov in materialni pogoji dela.

IRSD

Na dan 31. decembra 2012 je bilo v IRSD zaposlenih 81 inšpektorjev (če to primerjamo z letom 2011, je bilo na dan 31. decembra 2011 zaposlenih 88 inšpektorjev). Od 81 inšpektorjev jih je svoje delo opravljalo 44 na področju delovnih razmerij, kamor sodi tudi področje zaposlovanja na črno, 33 na področju varnosti in zdravja pri delu ter štirje na področju sociale. Trenutne gospodarske razmere vplivajo na izredno povečan pripad zadev, zato bi bile kadrovske krepitev nujne. Inšpektorji za delo v danih razmerah »trdo« delajo in so izpostavljeni različnim pritiskom.

TIRS

Na TIRS je vsako leto zaposlenih manj inšpektorjev. Negativni trend se kaže že od leta 2003, ko je bilo na TIRS zaposlenih 168 javnih uslužbencev, od tega 137 inšpektorjev, inšpektorat pa je bil pristojen za nadzor nad izvrševanjem več kot 120 zakonskih in podzakonskih predpisov. Konec leta 2012 je bilo na TIRS zaposlenih le še 126 javnih uslužbencev, od tega 100 inšpektorjev, inšpektorat pa je bil pristojen za nadzor nad izvrševanjem več kot 150 zakonskih in podzakonskih predpisov. To pomeni, da se je število inšpektorjev v desetih letih zmanjšalo za 27 odstotkov. Ob zmanjševanju kadrovske sestave TIRS je treba posebej izpostaviti tudi naraščajoče število poslovnih subjektov. Če bi TIRS želel samo enkratna leto pregledati vse registrirane gospodarske subjekte, bi moral vsak tržni inšpektor v letu 2003 pregledati 896 subjektov, v letu 2013 pa kar 1765 subjektov.

DURS

Glede kadrovskih, materialnih in drugih pogojev za delo tudi DURS opozarja, da se število davčnih inšpektorjev iz leta v leto zmanjšuje. Na dan 31. decembra 1996 je bilo zaposlenih 456 inšpektorjev, na dan 31. decembra 2012 pa 326 inšpektorjev. Iz podatkov je razvidno, da je število inšpektorjev od leta 1996 do leta 2012 nižje kar za 28,5 odstotka.

Za povečanje učinkovitosti nadzora tako nad delom na črno kot posledično nad pravilnostjo in pravočasnostjo plačevanja davčnih obveznosti, ki imajo neposreden vpliv na višino javnofinančnih prihodkov Republike Slovenije, vidi DURS rešitev v povečanju števila zaposlenih davčnih inšpektorjev.

ZRSZ

V Službi za nadzor na ZRSZ je bilo v letu 2012 zaposlenih sedem oseb, trenutno je zaposlenih šest oseb. Po aktu o novi sistemizaciji delovnih mest v Zavodu, ki je trenutno v postopku pridobivanja soglasij, je predvideno pet zaposlenih. Glede na enak, če ne celo večji obseg del in nalog, povezanih z opravljanjem nadzora (predvsem zaradi vse večjega števila anonimnih prijav v zvezi z zaposlovanjem in delom na črno, ki jih prejme Kontaktni center Zavoda) ter okrepitvijo sodelovanja z

IRSD in drugimi organi, menijo, da bi bilo treba v prihodnje število zaposlenih v Službi za nadzor okrepiti.

CURS

CURS konstantno zmanjšuje število zaposlenih. Na dan 31. decembra 2011 je bilo v CURS zaposlenih skupno 1650 uslužbencev, na dan 31. decembra 2012 pa samo še 1588. CURS kot posredni nadzorni organ zaradi pomanjkanja kadrovskega potenciala na področju nadzora dela in zaposlovanja v letu 2012 še ni imel težav. Nasprotno si CURS zaradi vstopa Hrvaške v EU in posledično zmanjšanja dela na obstoječih mejnih prehodih ves čas prizadeva pridobiti nove naloge, tudi na področju dela in zaposlovanja na črno.

IRSPEP

Na področju gradbene, geodetske in stanovanjske inšpekcije je bilo na dan 31. decembra 2012 zaposlenih skupaj 96 uslužbencev, od tega 76 gradbenih inšpektorjev, pet stanovanjskih inšpektorjev, ena geodetska inšpektorica in 14 nadzornikov. Glede na število zaposlenih na dan 1. aprila 2012, ko je prišlo do reorganizacije IRSOP v IRSPEP, je zaposlen en gradbeni inšpektor manj. So pa bile večje kadrovske spremembe že v predhodnem obdobju pred reorganizacijo inšpektorata, saj so v letu 2011 v inšpektoratu (IRSOP) prenehali delati štirje gradbeni inšpektorji, tako da so pristojnosti in obseg dela inšpektorjev vedno večji ob hkratnem zmanjševanju števila zaposlenih.

8 PREDVIDENI UKREPI ZA PREPREČEVANJE DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V LETU 2013

TIRS

TIRS si sicer že več let aktivno prizadeva za spremembo zakonodaje s področja dela in zaposlovanja na črno. Rezultat prizadevanja je predlog sprememb ZPDZC, ki je trenutno v pripravi. V predlogu je predvideno, da se bodo bistveno zvišale globe za delo na črno oziroma za tako imenovane »šušmarje«. Na tem mestu velja ponovno poudariti, da trenutne globe za »šušmarje« niso odvrtačilne in ne dosežejo namena, zato bi bilo treba zakon čimprej sprejeti. Z namenom povečanja učinkovitosti in glede na dejstvo, da delo na črno poteka praktično na vseh področjih in v vseh dejavnostih, na TIRS menijo, da je nujno treba razširiti nadzorne organe za delo na črno na način, da vsaka inšpekcijska služba nadzoruje delo na črno na področju, ki ga sicer pokriva (na področju svoje stvarne pristojnosti), na primer šolska inšpekcija na področju vrtcev, šol itd. Poleg tega pa je bilo predvideno, da bi se kot nadzorni organ vključil CURS.

TIRS ocenjuje, da bo treba tudi v prihodnje delu na črno posvetiti posebno pozornost, še posebej pri nadzoru posameznikov, saj na njihovo delo vpliva vse večja brezposelnost in s tem povezan nižji življenjski standard. Glede na trenutni trend zmanjševanja zaposlenih v gospodarstvu je treba pričakovati, da bo dela na črno v prihodnosti še več, zato je nujno treba sprejeti nov ZPDZC, v katerem bo predvideno povišanje glob za fizične osebe, ki delajo na črno, in bodo globe delovale odvrtačilno.

TIRS je mnenja, da bo le zavedanje vseh udeležencev na trgu pripomoglo k zmanjšanju dela na črno. Škodljivih posledic za proračun bi se morali zavedati tako podjetniki kot tudi potrošniki. Manjši prilivi v proračun pomenijo večjo davčno obremenitev za podjetja in dražje storitve za državljane. Manjši prilivi v proračun namreč posredno nižajo tudi obseg zdravstvenih, socialnih in drugih pravic.

IRSPEP

Leta 2013 bodo aktivnosti tako kot do zdaj usmerjene v organiziranje in koordiniranje skupnih akcij nadzora s policijo, carino in inšpekcijskimi službami ter v uresničevanje dosedanjih in novih obveznosti, ki nam jih nalaga zakonodaja, katere nadzor je v njihovi pristojnosti.

V okviru nadzorov se bo posebna pozornost posvečala odkrivanju dela na črno, še posebej pri avtotaksi prevozi, ter morebitnim zlorabam pridobljenih pravic pri opravljanju dejavnosti. Prav tako bodo inšpektorji povečali aktivnosti na področju izvajanja kontrole mednarodnih prevozov potnikov oziroma skladnosti izvajanja prevozov z voznimi redi ter v okviru navedenega ugotavljanja obveznosti izdajanja vozovnic oziroma izvajanja prevozov potnikov »na črno«. Poseben poudarek bo tako kot predhodna leta namenjen preverjanju ustreznosti finančnega poslovanja prevoznikov v zvezi z opravljenimi storitvami (izdaja in evidentiranje računov).

V vse te nadzore pa bodo vključeni tudi inšpektorji DURS.

DURS

Tudi v letu 2013 bodo aktivnosti namenjene preprečevanju dela na črno, in sicer s preventivnimi in represivnimi aktivnostmi DURS, ter posledično izvedbi postopkov ustrezne obdavčitve. Zaradi učinkovitejšega preprečevanja sive ekonomije, dela na črno in zaposlovanja na črno in zaradi opozarjanja davčnih zavezancev na izdajanje računov ter tako posledično na izkazovanje prihodkov se bodo nadzori in rezultati teh nadzorov napovedovali v medijih. S preventivnim delovanjem bo DURS spodbujal zavezance k registraciji in legalizaciji opravljanja dejavnosti ter k dvigu davčne morale in ozaveščenosti.

Pri nadzoru planiranih dejavnosti bo DURS tudi v letih 2013 in 2014, tako kot je že v preteklosti, sodeloval z drugimi inšpektorati, strokovnimi združenji ter splošno in zainteresirano strokovno javnostjo in pripravljaj predloge za sistemske spremembe zakonodaje za obvladovanje tveganj na področju sive ekonomije.

Še naprej bo napovedoval nadzore in objavljaj rezultate nadzora v medijih z namenom spodbujanja registracije in legalizacije opravljanja dejavnosti, izdajanja računov s strani davčnih zavezancev ter dviga davčne morale in ozaveščenosti državljanov. Zavezance bo seznanjal z možnostjo predložitve davčnega obračunana na podlagi samoprijave.

V letu 2013 bo DURS nadaljeval projektno usmerjene davčne inšpekcijske nadzore. V teku je priprava osnutka akcijskega načrta za povečanje stopnje prostovoljnega plačevanja davčnih obveznosti v smislu sprememb določb 38. člena Zakona o davčnem postopku v okviru projekta sive ekonomije. Spremembe se nanašajo na prepoved imetništva oziroma uporabe in proizvodnje računalniških programov, ki omogočajo kakršnokoli spreminjanje zapisov brez revizijske sledi, in so sankcionirane z visokimi globami. Namen zakonske določbe je omejiti pojav sive ekonomije na področju gotovinskega blagajniškega poslovanja, ki je povezano s financiranjem zaposlovanja na črno. Nadzor nad uporabo opreme bo izvajal DURS. Globe za samostojne podjetnike in posameznike, ki samostojno opravljajo dejavnost, bodo znašale od 20.000 do 70.000 evrov, od 50.000 do 150.000 evrov za pravne osebe, če pa se pravna oseba po zakonu, ki ureja gospodarske družbe, šteje za srednjo ali veliko gospodarsko družbo, pa se za prekršek kaznuje z globo od 70.000 do 250.000 evrov. Predpisane globe za odgovorne osebe znašajo od 1.500 do 10.000 evrov.

V letu 2013 se bodo v okviru projekta siva ekonomija izvajali:

- nadzori blagajniškega poslovanja,
- ogledi na terenu in pridobivanje podatkov,
- davčni inšpekcijski nadzori dajatev z metodo ocene davčne osnove,
- nadzori, povezani z odkrivanjem in preprečevanjem dela na črno,
- akcije v okviru regijskih koordinacij inšpekcijskih služb ter
- zajemi podatkov iz računalnikov zavezancev (računalniška forenzika).

CURS

CURS si bo še naprej prizadeval za pridobitev pooblastil za neposredni nadzor na področju dela in zaposlovanja na črno. Ne glede na pridobitev novih nalog bo v okviru obstoječih pooblastil še naprej pozoren na tovrstne kršitve in bo o njih obveščal pristojne organe.

IRSD

V Programskih usmeritvah IRSD za leto 2013 so upoštevali tudi dejstvo, da je bilo največ ugotovljenih kršitev zaposlovanja na črno v letu 2012 v dejavnostih gostinstva, gradbeništva, trgovine in prometa, zato so poostrene aktivnosti planirali tudi v letu 2013.

V okviru Inšpekcijskega sveta je bilo dogovorjeno, da se bodo na podlagi medsebojnega dogovarjanja izvajale skupne akcije z drugimi inšpekcijskimi organi v dejavnosti prometa: taksisti, prevozi oseb in blaga, na področju javnih prireditev, v različnih gostinskih obratih in nočnih klubih, »sečnji gozdov«, na področju gospodarskega ribolova, gradbeništva ter pri nadzoru nad licencami zdravnikov.

IRSD je oziroma bo v letu 2013 še okrepil sodelovanje s CURS, dogovoril se je že za izvedbo poostrelega nadzora v dejavnosti cestnega in potniškega prometa ter taksi prevozov.

Ravno tako se je dogovoril za obveščanje o kršitvah s področja zaposlovanja na črno, ki ga pooblaščenim uslužbenci CURS ugotovijo pri opravljanju svojih nalog.

V aprilu 2013 je bila z resornim ministrstvom opravljena tudi izmenjava podatkov z vidika izvajanja 21.a člena ZPDZC.

IRSKO

V letu 2013 in 2014 bo inšpekcija za okolje pri izvajanju nadzora s področja svoje pristojnosti, predvsem na področju ravnanja z odpadki, pozornost še posebej usmerila na ravnanje zavezancev z odpadki, ki vsebujejo azbest. Inšpekciji za okolje je bil namreč v okviru akcije nadzora ravnanja z azbestnimi odpadki (sklep Odbora DZ za kmetijstvo, gozdarstvo, prehrano in okolje ter sklep 10/2 kolegija Inšpekcije za okolje in naravo) pravnih oseb, ki imajo pooblastilo ARSO za odstranjevanje azbesta iz objektov in naprav, izpostavljen problem, ki je povezan tudi s kršitvami Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. Pooblaščenice osebe za odstranjevanje azbesta so namreč zaradi upoštevanja predpisov s področja varstva pri delu nekonkurenčne osebami, ki teh predpisov ne upoštevajo. Slednje pri (nezakonitem) izvajanju del ne postavijo gradbenih odrov (s čimer je njihov strošek dela nižji), ne zagotavljajo varnosti delavcev pri izvajanju del in pogosto za izvajanje teh del na črno zaposlujejo predvsem tujce...).

Sicer pa bo Inšpekcija za okolje in naravo tudi v prihodnje v svojih postopkih izvajala posreden nadzor nad delom in zaposlovanjem na črno ter sodelovala v skupnih akcijah z drugimi nadzornimi organi in v primeru ugotovljenih kršitev podala obvestila pristojnim inšpekcijskim službam.

ZRSZ

Zavod (Služba za nadzor, v okviru katere deluje nadzor na Zavodu) bo v letih 2013 in 2014 opravljal nadzore predvsem nad brezposelnimi osebami, za katere obstaja sum zaposlitve oziroma dela na črno v poklicih, ki so zelo iskani na trgu dela: krovci, zidarji, fasaderji, slikopleskarji, natakariji, kuharji, mizarji, vozniki tovornih vozil itd. V navedenih poklicih se pogosto nezakonito zaposlujejo oziroma delajo na črno državljani tretjih držav. Opažamo, da imajo te osebe velikokrat pri sebi pred kratkim sklenjeno pogodbo o zaposlitvi, za katero pa delodajalec še ni naredil prijave v obvezna socialna zavarovanja.

9 SKLEPNE UGOTOVITVE S PRIPOROČILI

Na delo in zaposlovanje na črno še naprej tako kot v preteklih letih najbolj vpliva vsesplošna gospodarska kriza, ki lahko poslabša stanje na tem področju ter pomeni resno nevarnost za povečanje nezakonitega dela in zaposlovanja. Za uspešen boj proti temu sta pomembni sprejetje novega ZPDZC ter dejavno sodelovanje vseh organov pri odkrivanju in preprečevanju dela in zaposlovanja na črno.

Delo nadzornih organov je uspešno kljub kadrovskim težavam in pojavom novih oblik kršitve zakonodaje. Tudi v preteklem obdobju so bile učinkovite in uspešne skupne usklajene akcije nadzorov in pregledov, zato se bodo te nadaljevale.

Komisija nadzornim in drugim organom, pristojnim za aktivnosti na področju preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, priporoča:

- nadzorni organi naj nadaljujejo realizacijo priporočil iz poročila komisije za leto 2011, predvsem na področju konkretnih akcij nadzora, okrepljeno medsebojno sodelovanje nadzornih organov in javno kampanjo napovedovanja posameznih akcij in obveščanja o njih ter medijsko kampanjo o posledicah dela in zaposlovanja na črno (na primer organizacija okroglih miz, javnih tribun, tiskovnih konferenc...);
- okrepiti je treba nadzor posameznikov, saj na njihovo delo vpliva vse večja brezposelnost in s tem povezan nižji življenjski standard;
- ugotavljanju določene kršitve v smislu, da je prevoznik izbrisan iz Poslovnega registra Slovenije in zaradi nepreklica licenca še ostaja v veljavi in se z njo izvajalci izkazujejo, se mora posvetiti večja pozornost;
- v novem Zakonu o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno naj se med drugim kot podlaga za učinkovitejše preprečevanje dela in zaposlovanja na črno predlaga povišanje globe za posameznika, saj je po zdaj veljavnem ZPDZC predpisana globa prenizka in ne dosega namena; CURS naj se vključi v nadzor nad delom in zaposlovanjem na črno;
- v aktivnosti na področju preprečevanja dela in zaposlovanja na črno naj se še intenzivneje vključijo socialni partnerji in druge pristojne institucije, predvsem v smeri ukrepov ozaveščanja in obveščanja javnosti o posledicah dela in zaposlovanja na črno;
- nadaljuje naj se okrepljeno sodelovanje tožilstva in nadzornih organov s področja odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno;
- resorna ministrstva in drugi pristojni organi naj proučijo letno poročilo komisije, predloge in pripombe nadzornih organov, jih začnejo realizirati ter posledično zagotovijo pravne, kadrovske in finančne možnosti za njihovo uresničitev.

10 PREDLOG SKLEPOV VLADE RS

Komisija Vlade Republike Slovenije za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno predlaga Vladi Republike Slovenije, naj sprejme naslednje **sklepe**:

1. Vlada Republike Slovenije je sprejela Poročilo o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno za leto 2012 v predloženem besedilu.
2. Vlada Republike Slovenije se je hkrati seznanila tudi z besedilom priloge Poročila o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno za leto 2012 v besedilu, predloženem Komisiji Vlade Republike Slovenije za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno, in soglaša, da besedilo priloge v predloženem besedilu na podlagi drugega odstavka 14. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št.12/07 –UPB, 29/10 in 57/12) komisija do 30. junija 2013 posreduje Evropski komisiji.
3. Vlada Republike Slovenije soglaša z objavo Poročila o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno za leto 2011 (štev. 1106-3/2011), ki je bil predložen Vladi Republike Slovenije decembra 2012, na spletnih straneh Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

11 VIRI

Poročilo o dejavnostih in učinkih preprečevanja dela in zaposlovanja na črno za leto 2012 je pripravljeno na podlagi pridobljenih poročil pristojnih inšpekcijskih in drugih organov:

- IRSD,
- TIRS,
- IRSPEP,
- DURS,
- ZRSZ,
- IRSŠŠ,
- CURS,
- ZIRS,
- MNZJU,
- IRSKO.

PRILOGA

OBVESTILO ZA EVROPSKO KOMISIJO NA PODLAGI 14. ČLENA ZAKONA O PREPREČEVANJU DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO

Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št.12/07– UPB, 29/10 in 57/12;v nadaljevanju: ZPDZC)v 14. členu določa, da mora Komisija Vlade za preprečevanje in odkrivanje dela in preprečevanja na črno vsako leto opredeliti dejavnosti, za katere ocenjuje, da se v njih državljani tretjih držav v večji meri nezakonito zaposlujejo, in pripraviti načrt inšpekcijskih pregledov. Vsako koledarsko leto mora komisija pripraviti tudi poročilo o opravljenih inšpekcijskih pregledih ter obvestiti Evropsko komisijo o ugotovitvah teh pregledov do konca junija naslednjega leta za preteklo koledarsko leto.

IRSD, ki je pripravil obvestilo, je po veljavni zakonodaji edini nadzorni organ, ki je neposredno pristojen za nadzor na področju zaposlovanja na črno.

Priloga:

Obvestilo za Evropsko komisijo na podlagi 14. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno in 14. člena Direktive 2009/52/ES z dne 18. junija 2009 o minimalnih standardih glede sankcij in ukrepov zoper delodajalce nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav (UL L 168, 30. junij 2009, str. 24)

OPREDELITEV DEJAVNOSTI, V KATERIH SE DRŽAVLJANI TRETJIH DRŽAV V VEČJI MERI NEZAKONITO ZAPOSLOUJEJO

Inšpektorji Republike Slovenije za delo so v letu 2012 ugotovili osem kršitev, ki se nanašajo na četrto alinejo prvega odstavka 5. člena novele Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (v nadaljevanju ZPDZC), skladno s katero se za zaposlovanje na črno šteje, če delodajalec nezakonito zaposli državljana tretje države. Novela zakona je začela veljati v juliju 2012, potrebna je bila tudi sprememba informacijskega sistema oziroma načina zajemanja podatkov, zato v tem začetnem obdobju dopuščamo tudi določena odstopanja. Šest kršitev je bilo ugotovljeno v dejavnosti gostinstva, ena kršitev je zabeležena v dejavnosti gradbeništva in ena v dejavnosti prometa in skladiščenja. Inšpektorji so na podlagi teh ugotovljenih kršitev ukrepali z izdajo pet upravnih odločb (tri odločbe so bile izdane delodajalcem v dejavnosti gostinstva, ena odločba delodajalcu v dejavnosti gradbeništva, ena v dejavnosti prometa in skladiščenja). Izdani so bili tudi trije plačilni nalogi, izdani so bili dvema pravnima in eni odgovorni osebi v dejavnosti gostinstva.

POROČILO O OPRAVLJENIH INŠPEKCIJSKIH PREGLEDIH ZA LETO 2012

Glede na določbe Direktive 2009/52/ES o minimalnih standardih glede sankcij in ukrepov zoper delodajalce nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav (14. člen) poročamo o številu inšpekcijskih pregledov s področja delovnih razmerij opravljenih v izpostavljenih dejavnostih, o ugotovljenih kršitvah ter izrečenih ukrepih.

Dejavnost	Opravljeni inšpekcijski pregledi	Število poslovnih subjektov (delodajalcev)	Odstotek opravljenih pregledov *	Ukrepi						Št. vseh ugotovljenih kršitev
				Naznanilo o kaznivem dejanju	Prekrškovna odločba	Ovadba	Upravna odločba	Opozorilo po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru	Opozorilo po Zakonu o prekrških	
Vse dejavnosti	9027									8323
Gradbeništvo	1855	20638	20,6	6	772	18	261	4	26	1588
Promet in skladiščenje	925	8892	10,3	2	305	0	160	2	10	769
Gostinske nastanitvene dejavnosti in strežba jedi in pijač	1578	10095	17,5	2	330	2	286	5	12	918

* Odstotek opravljenih pregledov po dejavnosti glede na vse opravljene inšpekcijske preglede s področja delovnih razmerij

NAČRT INŠPEKCIJSKIH PREGLEDOV ZA LETO 2013

Inšpektorji za delo bodo v letu 2013 s ciljanimi nadzori v obliki akcij, poostrenega nadzora, usmerjenega nadzora ali kampanje izvajali naslednje akcije:

1. Usmerjena akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja delovnopravne zakonodaje in zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih

Inšpektorji, ki bodo nadzor opravljali s področja delovnih razmerij, bodo preverjali, ali delodajalci delavcem redno zagotavljajo plačilo za delo, preverjali pa bodo tudi zakonitost zaposlovanja in dela delavcev. Pri tem bo pozornost posvečena zaposlovanju in delu tako slovenskih državljanov, kot tudi državljanov držav članic Evropske unije ter državljanov tretjih držav. Inšpektorji bodo pri nadzorih preverjali, ali delodajalci upoštevajo določbe veljavnih predpisov o delovnem času, odmorih in počitku. Pod drobnogledom bosta institut zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku ter opravljanje dela dijakov in študentov. Inšpektorji bodo med drugim preverjali tudi, ali delodajalci vodijo evidence, ki se zahtevajo z Zakonom o evidencah na področju dela in socialne varnosti.

Akcija bo na področju varnosti in zdravja pri delu potekala praktično vse leto (od 25. februarja 2013 do 15. novembra 2013), na področju delovnih razmerij pa se bo izvajala maja in oktobra 2013.

3. Usmerjena akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v dejavnosti gostinstva

Glede na veliko število delodajalcev, ki se ukvarjajo z dejavnostjo gostinstva in turizma, in glede na število kršitev, ki jih inšpektorji v tej dejavnosti ugotovijo vsako leto, bo v letu 2013 potekal poostren nadzor nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z dejavnostjo gostinstva, posebej izpostavljamo lokale s hitro prehrano.

Večinoma gre za manjše delodajalce, ki zaposlujejo manjše število delavcev, prav tako pa se poslužujejo tudi dela študentov in dijakov. Pri tem bodo inšpektorji preverjali zakonitost zaposlovanja in dela delavcev, in sicer tako državljanov Republike Slovenije kot tudi državljanov držav članic EU in tretjih držav. Posebej pozorni bodo na spoštovanje določb veljavnih predpisov v zvezi z delovnim časom, odmori in počitkom ter letnim dopustom. Preverjali bodo tudi, ali delodajalci spoštujejo določbe v zvezi s plačilom za delo in regresom za letni dopust, ter ali vodijo zahtevane evidence na področju dela. Prav tako bosta pod drobnogledom delo študentov in dijakov ter delo na podlagi pogodb civilnega prava, ko so podani elementi delovnega razmerja.

Akcija bo potekala dva meseca, in sicer junija in julija 2013.

4. Usmerjena akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v dejavnosti cestnega potniškega in tovornega prometa

Inšpektorji bodo v letu 2013 izvedli akcijo nadzora, pri kateri bodo preverjali zaposlovanje pri delodajalcih v dejavnosti cestnega potniškega in tovornega prometa, večjo pozornost pa bodo posvetili še določbam veljavnih predpisov glede delovnega časa in vodenja ustreznih evidenc po Zakonu o evidencah na področju dela in socialne varnosti ter po Zakonu o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozihi.

Akcija že poteka in sicer od 11.marca letos in bo potekala še v mesecu maju, pri izvajanju pa smo se povezali tudi s CURS.

V ciljanih nadzorih bodo sodelovale vse območne enote inšpektorata.

Inšpektorat RS za delo ugotavlja, da so bile v letu 2012 druge pojavne oblike kršitev s področja delovnih razmerij bistveno bolj izpostavljene, kot je problematika nezakonitega zaposlovanja državljanov tretjih držav.

